

Militantin demokratian oikeuttaminen

Argumentteja demokraattisesta itsesuojelusta

Joosu Soosalu
Pro gradu -tutkielma
Käytännöllinen filosofia
Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Turun yliopisto
Toukokuu 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Tiivistelmä

Tässä tutkielmassa käsittelen militantin demokratian oikeutusta. Militantti demokratia tarkoittaa tilannetta, jossa demokratia käyttää pakkokeinoja sellaisia liikkeitä vastaan, jotka pyrkivät kaventamaan tai jopa lakkauttamaan demokraattisen päätöksenteon. Näitä liikkeitä kutsutaan tässä tutkielmassa antidemokraattisiksi liikkeiksi. Yhtäläisen mahdollisuuden periaate ja muut poliittiset oikeudet kuitenkin vaativat, että kaikki poliittiset liikkeet saavat syntyä ja ryhtyä ajamaan omia poliittisia tavoitteitaan. Jotta antidemokraattisten liikkeiden tavoitteisiin ja toimintaan voidaan puuttua, tarvitaan perusteluita militantin demokratian toimien oikeuttamiseksi.

Militantin demokratian käsitteen isänä voidaan pitää Karl Loewensteinia, joka vuonna 1937 käytti käsitettä ensimmäisen kerran kuvaamaan demokratian toimia demokratian vastaisia liikkeitä vastaan. Demokraattinen itsesuojelu on laajempi ja vanhempi käsite kuin militantti demokratia, jossa puhutaan tarkemmin demokratian suojautumisesta antidemokraattisia liikkeitä vastaan. Voidaan sanoa, että esimerkiksi John Rawls ja Karl Popper puhuvat demokraattisesta itsesuojelusta, eivätkä tarkalleen ottaen militantista demokratiasta. Militantin demokratian historian keskeisimmät ajattelijat ovat Hans Kelsen ja Carl Schmitt, jotka keskustelivat Weimarin tasavallan oikeusjärjestystä koskevien kysymysten ohella myös militantin demokratian keinoista. Nykypäivän akateemisessa filosofisessa keskustelussa militantin demokratian oikeuttamisesta ovat argumentoineet Lars Vinx artikkelissaan ”Democratic Equality and Militant Democracy” sekä Bastiaan Rijpkema kirjassaan *Militant Democracy - The Limits Of Democratic Tolerance*.

Lars Vinxin mukaan militantti demokratia voidaan oikeuttaa sillä, että kaikkien poliittiseen päätöksentekoon osallistuvien tulee hyväksyä vastavuoroinen demokraattinen yhteiskuntasopimus. Vastavuoroisessa demokraattisessa yhteiskuntasopimuksessa yksilöt hyväksyvät muille poliittisille ryhmille mahdollisuuden hallita. Mikäli hyväksymme tämän mahdollisuuden, on meidän hyväksyttävä esimerkiksi jatkuvat vaalit ja poliittisten vähemmistöjen poliittiset oikeudet. Bastiaan Rijpkema muotoilee alankomaalaisen filosofin George Van den Berghin ajatusten pohjalta argumentin itsekorjaavasta demokratiasta. Argumentin keskiössä on muotoilu demokratian itsekorjaavasta mekanismista. Demokraattiseen päätöksentekoon kuuluu mahdollisuus päätösten arvioimiseen tulevaisuudessa, esimerkiksi uusien vaalien avulla. Rijpkema esittää itsekorjaavan demokratian määrittäviksi periaatteiksi arviomenettelyn periaatteen, oikeuden poliittiseen osallistumiseen sekä sananvapauden periaatteen. Koska demokratiaan kuuluu itsekorjaavuus, on meidän oikeutettua suojella demokraattista päätöksentekoa militantein toimin.

Tutkielmassani esitän Vinxin ja Rijpkeman argumenttien yhdistämistä siten, että vastavuoroisuus lisittäisiin ehdoiksi Rijpkeman kolmeen periaatteeseen. Kun Vinxin vastavuoroisuus kohdistuu suoraan mahdollisuuteen antaa toisille poliittisille liikkeille mahdollisuus hallintaan, esitykseni mukaan vastavuoroisuus kohdistuisi silloin itsekorjaavuuden periaatteisiin muiden poliittisten liikkeiden sijaan. Argumenttini sallii laajemman mielipiteenvapauden ja poliittiset oikeudet, kun vastavuoroisesti hyväksyttävänä on vain demokratian itsekorjaava mekanismi ja sen periaatteet. Vaikka militantin demokratian oikeuttamiseksi on olemassa perusteltuja esityksiä, vaatii aihe vielä tarkempaa keskustelua poliittisten oikeuksien ja militantin demokratian yhdistämiseksi.

Asiasanat: Militantti demokratia, demokraattinen itsesuojelu, yhteiskuntafilosofia, demokratia, poliittiset oikeudet

Sisällysluettelo

Johdanto	1
1. Militantti demokratia.....	3
1.1 John Rawls.....	6
1.2 Karl Popper	8
1.3 Carl Schmitt	9
1.4 Hans Kelsen	12
2. Militantin demokratian oikeuttaminen.....	14
2.1 Bastiaan Rijkeman itsekorjaavan demokratian muodostama oikeutus	14
2.1.1 Itsekorjaava demokratia	15
2.1.2 Vasta-argumentteja itsekorjaavalle demokratialle	16
2.1.3 Milloin poliittisen liikkeen voi kieltää?	18
2.1.4 Mitkä periaatteet muodostavat itsekorjaavan demokratian?	18
2.1.5 Itsekorjaavan demokratian menetelmälliset turva-aidat	20
2.1.6 Vastauksia militantin demokratian kritiikille itsekorjaavan demokratian valossa	22
2.1.7 Yhteenveto itsekorjaavasta demokratiasta	25
2.2 Lars Vinxin vastavuoroisen demokraattisen yhteiskuntasopimuksen muodostama oikeutus .	27
2.2.1 Schmitt ja Kelsen – yhtäläisen mahdollisuuden periaatteen paradoksi	28
2.2.2 Yhtäläisen mahdollisuuden periaatteen paradoksin perusta	29
2.2.3 Vastavuoroisuuden periaate	31
2.2.4 Vasta-argumentteja Vinxin militantin demokratian oikeutukselle.....	32
2.3 Yhteenveto Rijkeman ja Vinxin argumenteista	35
3. Militantin demokratian oikeuttamisen ongelmia	37
3.1 Pragmaattinen ongelma	37
3.2 Onko militantti demokratia itse antidemokraattinen?	38
3.3 Alistamattomuuden ongelma	39
Lopuksi.....	40
Kirjallisuus	43

Johdanto

Demokratia on poliittinen järjestelmä, joka ideaalisesti perustuu ajatukselle siitä, että kaikki poliittiset liikkeet saavat syntyä, järjestäytyä ja ryhtyä ajamaan poliittista asiaansa. Tälle *yhtäläisten mahdollisuuksien periaatteelle*¹ ilmeisen haasteen tuottaa poliittiset liikkeet, joiden tavoitteena on demokraattisen päätöksenteon hankaloittaminen, rajoittaminen tai jopa lakkauttaminen. Näiden demokratian vastaisten liikkeiden rajoittaminen tai kieltäminen voi toimia vastauksena tähän haasteeseen. Demokratiaa, joka suojelee itseään antidemokraattisilta liikkeiltä, kutsutaan militantiksi demokratiaksi.

Ajankohtaista poliittista liikehdintää ja ilmiöitä aiheen ympärillä tapahtuu läntisissä demokratioissa laajasti. Suomessa Sinimusta liike², Euroopassa äärioikeiston yleinen nousu³ sekä esimerkiksi Yhdysvalloissa Donald Trump⁴, ovat pyrkineet horjuttamaan yhtäläisen mahdollisuuden periaatetta, ja päästyään valtaan ainakin osittain rajoittamaan joidenkin ihmisten oikeuksia osallistua demokraattiseen päätöksentekoon. Uhka on usein moninainen. Siihen liittyy suoria tavoitteita, mutta kuten esimerkiksi Sinimustan liikkeen kohdalla voidaan huomata, ovat nämä liikkeet usein valmiita keinottelemaan instituutioiden kanssa ja aiheuttamaan yleistä poliittista kuohuntaa provosoimalla⁵. Lisäksi tavoitteet eivät välttämättä ole suoraan demokratian lakkauttamisessa, mutta vihamielisyys demokraattista päätöksentekoa kohtaan ja erityisesti sen rajoittaminen tietyiltä väestöryhmiltä voidaan katsoa olevan samankaltaisia tavoitteita, joihin liberaalidemokratian tulee vastata militantin demokratian keinoin. Instituutiot ovat tähän jokseenkin valmistautuneita ja militantin demokratian toimia harjoitetaan eri Euroopan maissa laajasti. Tästä esimerkkinä voidaan pitää tilannetta, kun oikeusministeriö haki korkeimmalta hallinto-oikeudelta Sinimustan liikkeen postamista puolueräkisteristä, josta liike lopulta poistettiin. Vuoden 2025 keväällä Sinimusta liike pääsi takaisin

---

¹ Eng. Principle of equal chance

² Sinimusta liike on ohjelmassaan pyrkinyt muodostamaan etnisen rekisterin, jonka myötä heidän olisi valtaan päästessään mahdollisuus jaotella ihmisten oikeuksia sen mukaan, ovatko he esimerkiksi syntyperäisiä suomalaisia. Tavoite on poistettu ohjelmasta (Helin & Hämäläinen 2025.)

³ Euroopan parlamentissa keskustelua on käyty äärioikeiston *poliittisesta* eristämisestä, joka on yksi keino demokratian vastaisten tai sitä rajoittavien liikkeiden vastaisista toimista. (kts. Loewenstein 1937.) Vinxin (2020) artikkelia voidaan pitää tässä mielessä kuitenkin hieman erilaisena, ehkäpä filosofisena tai ”juristisena”.

⁴ Trumpin kohdalla kyse on liikkeestä autoritaarisempaan maan johtamiseen, hänen ollessa avoimen piittaamaton demokraattisista periaatteista ja instituutioista (Cornell 2024; Woodward 2024). Tähän sisältyy kuitenkin myös korkeimman oikeuden rooli, joka on yksi Vinxin mainitsemista tahoista demokratian puolustaessa itseään (Vinx 2020, 696).

⁵ (Helin & Hämäläinen 2025).

puoluerekisteriin⁶. Suomessa puolueen täytyy olla puoluerekisterissä, jotta voi osallistua kansallisiin vaaleihin⁷.

Militantin demokratian keskustelussa oikeusjärjestys, perustuslaki, oikeudellinen tulkinta sekä poliittisen johtamisen rooli ovat järjestelmän keskiössä. Konkreettinen esimerkki perustuslaillisesta militantista demokratiasta löytyy Saksan liittovaltiosta. Saksan tapaus on mielenkiintoinen, sillä toisen maailmansodan tapahtumien jälkeen se on poikanut laillisen järjestyksen, jossa perustuslakiin on kirjattu sisällöllisiä periaatteita demokraattista järjestelmää turvaamaan. Saksan perustuslaki sitoo laillisesti Saksan lainsäädännön, toimeenpanovallan sekä oikeusjärjestelmän puolustamaan ihmisarvoa, jakamattomia ja luovuttamattomia ihmisoikeuksia. Tämän lisäksi Artikla 21 kieltää suoraan puolueet, jotka pyrkivät heikentämään ”vapaata demokraattista perusjärjestelmää”. Artiklat mahdollistavat militantin demokratian toimet suoraan perustuslain nojalla. Perustuslakia tulkitsee Saksan liittovaltion korkein oikeus, joka myös langettaa tuomiot esimerkiksi puolueiden kielloista. Saksan liittotasavallan laillinen järjestys on siis hyvä esimerkki siitä, kuinka demokratia on ottanut enemmistöperiaatteen lisäksi konkreettisen julkilausutun militantin demokratian periaatteen suojelemaan demokraattista päätöksentekoa.

Poliittisen järjestelmänsä lisäksi Saksa tarjoaa myös poliittisen tilanteensa myötä mielenkiintoisen ja joskin myös uhkaavan kuvan militantin demokratian toimien ajankohtaisessa harkinnassa. Äärioikeistolainen Vaihtoehto Saksalle (AfD) -puolue on huomattavaa kannatusta keräävä poliittinen puolue, jonka lakkauttamisesta käydään keskustelua. Viime liittopäivävaaleissa noin 20% kannatuksen saanut puolue on Saksan tiedustelupalvelun määrittelemänä ajamassa olennaisia kavennuksia tasa-arvoiseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen tietyille väestöryhmille, kuten maahanmuuttajille.⁸ Saksan tiedustelupalvelu joutui kuitenkin keskeyttämään luokittelunsa AfD:n aloittamien oikeusprosessien ajaksi⁹. Konkreettisessa vaakakupissa on siis militantin demokratian klassinen tilanne eli liike, joka pyrkii kaventamaan demokraattista osallistumista ja vastapuolella heidän demokraattisen osallistumisen rajoittaminen institutionaalisiin keinoin.

Tässä tutkielmassa edetään ensin demokraattisen itsesuojelun ajatuksen äärelle ja esitellään, mitä keskeiset demokraattisesta itsesuojelusta puhuneet teoreetikot ovat esittäneet ajatustensa perusteiksi. Hans Kelsenin ja Carl Schmittin ajatukset ovat usein lähtökohtina militantin demokratian oikeutusten analysoimiselle, joten heidän perusteluidensa esittely on aiheen kannalta keskeistä. Muiden muassa

---

⁶ (Helin & Hämäläinen 2025).

⁷ (YLE 2024).

⁸ (Helsingin Sanomat 2025.)

⁹ (Jussila 2025).

Vinx (2020) käsittelee omaa argumenttiaan vahvasti Kelsenin ja Schmittin keskusteluiden kautta. Tämän jälkeen esitellään kaksi nykykeskustelussa toimivaa argumenttia militantin demokratian oikeuttamisen puolesta. George Van den Bergin itsekorjaava demokratia koskee demokraattisen päätöksenteon suojelemista sillä perusteella, että demokratia sallii päätösten korjaamisen tulevaisuudessa. Lars Vinxin demokraattinen yhteiskuntasopimus taas esittää demokraattiseen prosessiin osallistumisen ehdoksi sen, että antaa vastavuoroisesti muidenkin hallita. Tästä johtaa se, että Vinxin mukaan demokraattista prosessia ei voida oikeutetusti sulkea. Välissä esittelen yhteenvetoa Van den Berghin ja Vinxin ajatuksista, sillä ne voivat mielestäni tukea toisiaan. Viimeisenä esittelen kaiken esitellyn valossa militantin demokratian oikeuttamisen ongelmia ja vastauksia niihin.

1. Militantti demokratia

Militantin demokratian keskustelun isänä voidaan pitää Karl Loewensteinia, jonka pamfletinomainen kirjoitus ”Militant Democracy and Fundamental Rights I” 1937 käsittelee natsismin uhan kautta muodostuvaa autoritääristä liikehdintää toisen maailmansodan kynnyksellä. Kuitenkin ennen Loewensteinin artikkelia erityisesti Hans Kelsen sekä Carl Schmitt ovat olleet akateemisen keskustelun päätekijöitä. Kelsenin ja Schmittin keskustelu koski Weimarin tasavallan oikeusjärjestystä ja siihen liittyviä kysymyksiä. Kelsenin mukaan silloin oli huomattavissa saksalaisen järjestelmän heikkous korkeimman oikeuden toimivallan puutteessa, ja ehdotti korkeimman oikeuden kehittämistä kohti itsenäisempää laintulkintaa irrallaan poliittisesta ohjauksesta. Schmittin mukaan laillista tulkintaa olisi taas voinut keskittää valtionpäämiehen käsiin. Schmitt olikin yksi keskeisimpiä juristeja Hitlerin Natsi-Saksan laillisen järjestyksen perustelussa, jossa valta keskitettiin vahvasti yhdelle ihmiselle. Schmittin ja Kelsenin lisäksi 1930-luvulla piiloon jäänyt oikeusteoreetikko George Van den Bergh muotoili demokraattisen itsesuojelun periaatteita Amsterdamin yliopiston professuurin virkaanastujaispuheessaan. Van Den Berghin ajattelun keskiössä on demokratiassa ilmentyvä itsekorjaavuuden periaate, joka oikeuttaisi demokratian suojelemisen.

Joidenkin mukaan jo pelkkä uhka demokraattisille perusarvoille riittää oikeuttamaan puuttumisen tähän uhkaan (Rijpkema 2018, 105). Toisten mukaan meidän täytyy taas olla hyvin varovaisia, kun pyrimme oikeuttamaan militantin demokratian toimia (Rijpkema 2018, 103). Jotkut puolestaan ovat sitä mieltä, että militanttia demokratiaa on haasteellista oikeuttaa lainkaan (Rijpkema 2018, 107). Iänikuinen filosofinen kysymys siitä, kenen tulisi hallita ja millä periaatteilla, juontaa juurensa jo

Platoniin ja Aristoteleeseen. Platonin *Valtiossa* muotoilema kuvaus voidaan tulkita poliittisesti autoritäärisenä utopiana, kuten muun muassa Karl Popper on tehnyt. Autoritäärinen ajattelu etenkin poliittisessa mielessä juontaa siis jo antiikkiin, ja se linkittyy olennaisesti ”totuudelliseen” hallintaan. Usein autoritääriset vetoomukset sisältävätkin hyväksynnän siitä, että oikeudenmukaisen hallinnan periaatteet voidaan tietää ja siten ottaa käyttöön yhden hallitsijan avulla. Aristoteleen perintö on erilainen. Aristoteles on demokratian ensimmäisiä teoretikkoja. Teoksessaan *Politiikka* hän avaa oikeudenmukaista hallintaa vapaiden miesten välillä tapahtuvin demokraattisin keinoin. Aristoteleen ajattelu kumpuaa käytännön tarkastelusta. Hän tarkastelee eri aikalaisiaan hallintoja ja päätyy siihen, että käytännöllisesti demokratia on paras hallinnan muoto. Näihin ajatuksiin liittyy paljon aikalaisuutta, kuten hyveellisyyden ja totuuden korostamista, yhteiskuntaluokkien rajaamista ja nykypäivänä omituisilta kuulostavia asioita, kuten orjuuden luonnollisuutta. Jakolinja kysymyksestä, minkä periaatteiden ja muodon mukaisesti hallintaa tulisi toteuttaa, on kuitenkin syntyjään jo tältä ajanjaksolta. Vastakkain ovat autoritäärinen halu totuudelliseen hallintaan ja käytännöllinen demokraattinen järjestely tiettyine periaatteineen.

Teoriaa militantista demokratiasta on akateemisessa keskustelussa kehitetty paljon. Sen toimivuutta on testattu niin teoreettisesti kuin empiirisestikin. Teoreettisen puolen kehitys on tarjonnut läpileikkaavaa ymmärrystä siitä, mitä militantti demokratia tarkoittaa ja mitkä sen heikkoudet erityisesti oikeutukseen liittyvien kysymysten kohdalla ovat. Empiirinen tutkimus on osoittanut sen, että militantin demokratian toimet toimivat käytännössä, ja esimerkiksi puolueiden kiellot ovat liikuttaneet antidemokraattisia liikkeitä maltillisemmiksi tavoitteissaan demokratian kaventamisesta (Rijpkema 2018, 134).

Teoreettinen keskustelu kulminoituu militantin demokratian oikeuttamiseen. Oikeutus on vielä tuore, eikä sen muoto ole vakiintunut keskustelussa. Tässä tutkielmassa esitetään erilaisia yrityksiä oikeuttaa militanttia demokratiaa ja pyritään vetämään niitä yhteen mahdollisen oikeutuksen selventämiseksi. Mikäli meillä on selvä ja yleisesti hyväksytty käsitys demokratiaan liittyvistä arvoista, on militantti demokratia ja sen toimet oikeutettuja. On argumentoitu, että niin kutsutut *sisällöllisen demokratiakäsityksen* arvot, kuten ihmisoikeudet, ovat kuitenkin demokraattisen järjestelmän ulkopuolella olevia, sitä tukevia arvoja. *Menetelmällinen demokratia* nojaa enemmän tai vähemmän puhtaasti enemmistöperiaatteen luomaan viitekehykseen, jonka on vaikea puolustaa itseään antidemokraattisilta liikkeiltä. Jokin ratkaisu näiden väliltä on kuitenkin mahdollinen, kuten Bastiaan Rijpkeman itsekorjaava demokratia tai Lars Vinxin demokraattisen yhteiskuntasopimuksen demokratia meille osoittavat. Näiden esimerkkien tuoma yhteisymmärrys voi olla hedelmällistä, kun mietimme mitä komponentteja tarvitsemme militantin demokratian oikeuttamiseen.

Demokraattisessa itsesuojelussa on keskiössä paradoksi, jonka Lars Vinx muotoilee artikkelissaan ”Democratic equality and militant democracy” (2020). Aiemmin mainittu yhtäläisen mahdollisuuden periaate ja sen puolustaminen aiheuttavat ristiriidan. Kuinka voimme puuttua yhtäläisiin demokraattisiin mahdollisuuksiin ja samalla suojella demokratiaa sitä eksistentiaalisesti uhkaavilta liikkeiltä. Demokraattinen tasa-arvo ja siten yhtäläisen mahdollisuuden periaate ovat eri tavoin keskustelun keskiössä, sillä ne tarkoittavat demokraattiseen prosessiin osallistumisen tasavertaisuutta. Tämä tarkoittaa äänioikeuden lisäksi myös vapautta muodostaa omia poliittisia liikkeitä, järjestäytyä ja ajaa asioita. Keskustelu aiheen ympärillä koskee jompaakumpaa näistä oikeuksista. Pääasiallisesti tämän keskustelun tiimellyksessä mietitään usein rajoituksia oikeuteen järjestäytyä (eli usein esimerkiksi muodostaa puolue) ja sitä kautta rajoituksia poliittisten päämäärien ajamiseen.

Militantti demokratia tarkoittaa Vinxin mukaan ennen muuta keinoja, joilla antidemokraattisten poliittisten liikkeiden vaikutusmahdollisuuksia pyritään estämään. Hän luettelee esimerkeiksi militanteista keinoista antidemokraattisten liikkeiden lakkauttamisen, poliittisen sananvapauden rajoitukset, antidemokraattisten liikkeiden järjestäytymisen estämisen, antidemokraattisten puolueiden jäsenten ulossulkemisen julkisista viroista sekä yksityisten poliittisten oikeuksien menettämisen. Militantiksi demokratiaksi voidaan kutsua demokratiaa, joka näitä keinoja käyttää. (Vinx 2020, 685.) Pääajatuksena Vinxin artikkelissa on pyrkiä selvittämään, pystyykö reilu konfliktien demokraattinen ratkaiseminen olemaan yhteensopiva militantin demokratian toimien kanssa.

Filosofisia pyrkimyksiä militantin demokratian oikeuttamiselle on useita, vaikkakaan suorita viittauksia nimenomaan militanttiin demokratiaan on historiassa vähälti. Oikeutukset ovat usein suurempien demokratia- tai hallintateorioiden osia, joissa käsitellään demokraattista itsesuojelua. Muiden muassa John Rawls ja Karl Popper tarjoavat tähän hedelmällisiä ajatuksia. Rawlsin oikeudenmukaisuusperiaatteet tarjoavat rationaalisiiin perusteluihin nojaavan oikeutuksen alkutilanteen kautta, kun taas Popperin avoimen yhteiskunnan puolustus erittelee mekanismin, jonka mukaan demokratiaa voi oikeutetusti puolustaa. George Van den Berghin ajatukset artikuloivat demokratiaan liittyvän mekanismin demokratian itsensäkorjaavuudesta, joka kiteyttää Popperin ajatuksia muistuttavan oikeutuksen hyvin.

Militantti demokratia on käsitteenä varsin uusi. Demokraattisen itsesuojelun ajatus on pitkä aatehistoriallinen kehityksensä, jonka eri tahojen argumenttien välille keskustelu on asettunut. Vinxin (2020) mukaan keskeisimmät militanttia demokratiaa pohjaavat keskustelut ovat Hans Kelsenin ja Carl Schmittin välillä. Esittelen tässä luvussa ensin epäsuorasti militanttia demokratiaa koskevia

demokraattisen itsesuojelun ajatuksia John Rawlsilta ja Karl Popperilta. Sen jälkeen keskityn kahteen militantin demokratian kannalta keskeiseen teoreetikkoon, Kelseniin ja Schmittiin.

1.1 John Rawls

Militantin demokratian oikeutusta tukee osaltaan John Rawlsin oikeudenmukaisuusteoria. Rawlsin oikeudenmukaisuusteoria nojaa ajatuskokeeseen, jossa ideaalisessa alkutilanteessa rationaaliset ja tasavertaiset sopijapuolet ovat päättämässä oikeudenmukaisesta yhteiskunnasta ja muodostavat reilun sopimuksen periaatteista tietämättä omaa asemaansa tulevassa yhteiskunnassa (Rawls 1971, 11-12). Tässä syntyy Rawlsin mukaan kaksi oikeudenmukaisuusperiaatetta, jotka ovat soveltuvia myös militantin demokratian oikeuttamisen kysymyksessä.

- (1) Ensimmäinen periaate takaa kaikille mahdollisimman suuren määrän perusvapauksia, kunnioittaen myös samoja vapauksia muille.
- (2) Toinen periaate koostuu siitä, että a) julkiset virat ovat avoimia kaikille heidän taustastaan riippumatta b) sosiaalinen ja taloudellinen epätasa-arvo on hyväksyttävää vain, jos se tuottaa mahdollisimman suuren hyödyn heikoimmassa asemassa oleville (*eroperiaate*) (Rawls 1971, 60.)

Rawlsin mukaan ensimmäinen periaate on ensisijainen. Vapaus on arvoista siten perustavanlaatuisempi kuin sosiaalinen tai taloudellinen oikeudenmukaisuus. Siten esimerkiksi vaalien poistamista ei voi perustella sillä, että heikommassa asemassa olevat saisivat jonkin muun suuremman hyödyn. Tästä johtaa siis se, että vapautta voi rajoittaa ainoastaan vapauden itsensä vuoksi. Vapautta voi rajoittaa vain, mikäli hyökkäys vapautta vastaan vapauden vuoksi, olisi omiaan rajoittamaan tätä vapautta. Rawlsin mukaan ensimmäisen periaatteen ensisijaisuus näkyy myös siinä, että sivilisaation kehityksen myötä ihmiset eivät olisi valmiita luopumaan vapaudestaan vaihtamalla sitä materiaaliseen hyvinvointiin. Eikä ole kuitenkaan niin, että mikäli vapaus täyttyy, materiaaliset ehdot olisivat täytyneet. (Rawls 1971, 243-250; 542-543.)

Rawls muodostaa vapauden ensisijaisuudesta prioriteettisäännön, joka kuuluu seuraavasti:

- (1) Ensimmäinen periaate takaa kaikille mahdollisimman suuren määrän perusvapauksia, kunnioittaen myös samoja vapauksia muille.
- (2) Oikeudenmukaisuusperiaattet täytyy määritellä lailliseen järjestykseen siten, että vapautta voidaan rajoittaa vain vapauden itsensä vuoksi. Ehtoina tälle on (a) rajoitetun vapauden täytyy palvella kaikille yhteistä kokonaista vapauden järjestelmää ja (b) vähempi vapaus täytyy olla hyväksyttävissä vähempää vapautta omaavien kansalaisten toimesta.

Tästä johtaa se, että vapautta voidaan 2b kohdan mukaan rajoittaa, mikäli se on omiaan rajoittamaan muiden vapautta. On selvää, että demokratian tapauksessa demokraattisen päätöksenteon rajoittaminen tai lakkauttaminen olisi omiaan (ainakin demokratian itsensä näkökulmasta) rajoittamaan kansalaisten vapautta. (Rawls 1971, 250.)

Toisaalta tätä voi tulkita hieman myös toiseen suuntaan. Mikäli kansalaiset hyväksyisivät vähemmän vapauden esimerkiksi vaalien lakkauttamisessa, ja se olisi omiaan palvelemaan kaikille yhteistä vapauden järjestelmää, kansalaiset voisivat hyväksyä demokratian lakkauttamisen. Tässä kuitenkin näkökulma vaihtuisi demokratian puolelta kansakunnan vapauden spekulatiiviselle puolelle, ja siten on vailla rationaalisia perusteita.

Suvaitsemattomien rajoituksen oikeutuksessa, erityisesti militantin demokratian kannalta tärkein Rawlsin kolmesta kysymyksestä on: missä olosuhteissa suvaitsevien tulee sietää suvaitsemattomia? Vastaus tähän kysymykseen syntyy alkutilanteen mukaisesti. Alkutilanteessa sopijapuolet rationaalisesti hyväksyisivät oikeuden itsesuojeluun. Mikäli alkutilanne muodostaa oikeudenmukaisimman instituution, on sen myös oltava oikeutettu puolustamaan itseään tämän oikeudenmukaisuuden nimissä. Rawlsin teorian mukaan militantin demokratian voi siis oikeuttaa. Kyse on hänelle oikeastaan vain siitä, että milloin puuttuminen suvaitsemattomien toimiin on oikeutettua. Rawlsin mukaan tämä on oikeutettua vasta silloin, kun muiden legitiimi vapaus on todellisen uhan alla, sillä myös suvaitsemattomiin pätee ensimmäisen periaatteen muodostama kunnioitus heidän vapauttaan kohti. (Rawls 1971, 216-219.)

Rawlsin oikeudenmukaisuusteorian mukaan militantti demokratia on siis oikeutettua sillä perusteella, että antidemokraattien toimet olisivat selkeästi uhkaamassa yhteistä kokonaisvapautta. Rawlsin teoria nojaa vahvasti siihen, että oikeudenmukainen yhteiskunta on alkutilanteen mukaisesti rationaalisesti muodostettu. Tästä seuraa myös se, että on rationaalista, että yhteiskunta varaa paternalistisen oikeuden suojella demokratiaa vapauden säilyttämisen vuoksi. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan muodostuttua rationaalisesti, on oikeutuksen militantin demokratian toimille oltava rationaalinen.

On huomattava, että Rawls ei keskity suoranaisesti demokratiaan itseensä. Rawls tarjoaa filosofisen ajatuskokeen, jonka perusteella järjellisesti hän muodostaa oikeudenmukaisuusperiaatteet. Hän ottaa monessa kohdassa kantaa siihen, että poliittisten vapauksien sekä taloudellisten ja sosiaalisten tasa-arvon periaatteiden toteutuminen on keskeisin asia, jota yhteiskunnalta tulee vaatia. Prosessi, jolla tähän päästään täytyy olla reilu, mutta sen ei välttämättä tarvitse olla demokraattinen.

1.2 Karl Popper

Karl Popper teoksessaan *Avoim yhteiskunta ja sen viholliset*, tarjoaa oikeutuksen demokraattiselle itsesuojelulle. Popperille kyse on kuitenkin laajemmasta kontekstista kuin demokratiasta, joka on osa hänen avoimen yhteiskunnan teoriaansa. Demokratia asettuu avoimen yhteiskunnan toteuttamisen välineeksi, joka on se taas päämäärä itsessään. Demokratian keskeisimpänä tehtävänä on estää tyrannia. Tämä taas kumpuaa siitä, että demokraattinen vallanvaihto on ainoa keino välttää vallanvaihdossa tapahtuva väkivalta ja verenvuodatus. Ei siis tarvitse väittää, että demokratia tuottaa parempia päätöksiä, vaan Popperille rauhanomainen vallanvaihdon mahdollisuus on jo riittävä ehto kannattaa demokratiaa. Periaate, jonka mukaan suvaitsemattomia ei tarvitse suvaita on osa avoimen yhteiskunnan puolustamista. Olennaista militantin demokratian oikeutuksen kannalta on kuitenkin myös demokratian tieteellinen luonne, johon kuuluu tehtyjen päätösten uudelleenarviointi. (Popper 1963, 124-125; Rijkema 2018, 75-76.)

Popperin teoria suvaitsemattomien suvaitsemattomuudesta on pääosin kritiikkiä Platonia kohtaan. Popperin mukaan Platon esittää, että rajoittamaton suvaitsevaisuus johtaa suvaitsevaisuuden katoamiseen. Tämän mukaan, mikäli suvaitsevaiset eivät suvaitse suvaitsemattomia, tulee suvaitsevaisista itse suvaitsemattomia, joka taas johtaa suvaitsevaisuuden katoamiseen. Popperin mukaan kuitenkin, mikäli suvaitsemme suvaitsemattomia, johtaa tämä siihen, että suvaitsevat ja suvaitsevuus tuhoaan. Tämän vuoksi suvaitsevilla tulee olla oikeus olla suvaitsematta suvaitsemattomia. (Popper 1963, 265.)

Suvaitsemattomien rajoittaminen perustuu siihen, että suvaitsemattomien joukko muodostuu siten, että heitä manipuloidaan, eivätkä he enää kuuntele rationaalisia argumentteja, joihin hallinta ja demokratia ideaalisti perustuu. Tämän vuoksi suvaitsevien täytyy voida rajoittaa suvaitsemattomien valtaa. Suvaitsemattomuus täytyy voida tulkita olevan lain ulkopuolella ja siten rikollista, siinä missä muukin rikollinen toiminta. Tämän lisäksi Popper sanoo, että enemmistö päätös tulee olla mahdollinen vain niille, jotka hyväksyvät vastavuoroisuutta. (Popper 1963, 265-266.) Vastavuoroisuuden periaatteessa on huomattava yhtäläisyys myös Lars Vinxin argumenttiin, jonka tuleamme huomaamaan myöhemmin.

Popperille kysymys demokratian ensisijaisuudesta onkin hänen tieteellistä metodologiaan noudatellen episteeminen. Päätösten vaikutuksista ei voida ennalta tietää, joten täytyy olla mekanismi, jonka kautta päätösten vaikutuksia arvioidaan uudelleen ja niitä voidaan muuttaa. Tärkeää on demokratian etu päätösten tieteellisuonteisessa tarkastelussa.

Popper jakaa hallinnan suunnittelun kahdenlaiseksi eri tyypiksi: radikaalin utopistiseksi ja osittaiseksi. Utopistinen suunnittelu on sitä, että sosiaaliset uudistukset ovat perustavanlaatuisia ja suurpiirteisiä. Osittainen suunnittelu taas kykenee realistisiin pieniin muutoksiin, eikä radikaaleja muutoksia siten tarvita. Tässä jaossa utopistinen suunnittelu edustaa Popperin karttamaa tyranniaa ja osittainen suunnittelu edustaa tieteellisluontoista demokraattista ohjausta. (Popper 1963, 162-164.)

Kontrasti utopistisen ja osittaisen suunnittelun välillä on siinä, miten päätöksien vaikutuksista ja oikeellisuudesta voidaan tietää. Popperin mukaan utopistisessa suunnittelussa oletetaan se, että oikeaan päätökseen ja toimiin, joilla tämä päätös toteutetaan, voidaan objektiivisesti tulla järjestyksen avulla. Osittaisen suunnittelun kohdalla taas päätösten oikeellisuudesta ja tavoista toteuttaa näitä ei tarvitse tietää, sillä demokratian uudelleenarvioivan luonteen vuoksi näitä voidaan tarkastella jatkuvasti jälkikäteen. Olennaista Popperille on myös vallanvaihdon rauhanomaisuus. Hänen mukaansa väkivallaton rauhanomainen on mahdollista demokratiassa, kun taas utopistisessa tyranniassa se ei ole. (Popper 1963, 160-161; 167.)

Popperin osittaisen suunnittelun kohdalla voidaan löytää oikeutus militantin demokratian toimille (esim. Rijkema 2018). Oikeutus muodostuu siitä, että demokratian sallima päätösten tarkastelu ja uudelleenarviointi on keskeistä sille, että päätökset ylläpitävät avointa yhteiskuntaa. Antidemokraatit pyrkivät siis tuhoamaan tämän ominaisuuden demokratiasta, joka on hyvä suhteessa sen vastakohtaan, tyranniaan.

1.3 Carl Schmitt

Carl Schmittin oikeutus demokratian suojelemiseksi on hieman monimutkaisempi. Tämä johtuu siitä, että hänen mukaansa demokraattinen diktatuuri on mahdollinen. Schmittin tunnetuimmat ajatukset lienevät poliittisen käsitteen ystävä-vihollinen jaossa sekä teoriassa suvereniteetista. Erityisesti suvereniteetin käsite on militantin demokratian kannalta keskeinen. Se tarkoittaa Schmittille sitä valtaa, jota jokin poliittisen hallinnan ylin taso nauttii enemmistön suosion kautta. (Vinx 2025.)

Poliittinen yhteisö taas Schmittille on se, joka kykenee pitämään sisällään jaon ystävästä ja vihollisesta, mutta samalla on ensisijaisesti tarpeeksi yhtenäinen pitääkseen yllä saman poliittisen järjestelmän. Tätä tarkoittaa esimerkiksi se, että demokraattisessa päätöksenteossa toinen osapuoli on vähemmistössä, eikä siten ole oikeutettu hallintaan, mutta hyväksyy silti hallinnan perustan. Schmittin teoria poliittisen yhteisön ensisijaisuudesta on varteenotettava teoria siitä, mitä demokraattisen järjestelmän taustalla oleva valta pitää sisällään. Schmittin mukaan tarpeeksi

homogeeninen poliittinen yhteisö muodostaa arvovalinnan siitä, miten he haluavat hallintansa toteutettavan. (Vinx 2025.)

Schmitt oli Hans Kelsenin keskustelukumppani koskien Saksan perustuslaillista keskustelua Weimarin tasavallan loppuhetkillä. Kun Kelsen kannatti korkeinta oikeutta Weimarin tasavallan perustuslain tulkitsijaksi, oli Schmitt sitä mieltä, että perustuslain viime sijaisen tulkitsijan rooli täytyi olla suvereenilla poliittisella hallinnolla. Schmittin mukaan laille ja hallinnalle merkityksen antaa sen poliittinen tahto, eikä lailla ole voimaa ilman tätä. Kelsen taas oli oikeuspositivisti, jonka mukaan laki saa merkityksensä siitä, että sille on olemassa jokin perusnormi, jonka mukaisesti sillä on normatiivisen olion ”olemassaoleva” luonne. Schmitt ei hyväksynyt sitä, että lailla olisi mitään muuta olemusta kuin sen perimmäinen sosiaalinen hyväksyttävyyys. (Vinx 2025.)

Schmittille keskeistä on se, miten instituutiot syntyvät yhtenäisen poliittisen yhteisön ”perustavasta” valinnasta. Institutionaalinen kehys, joka johtaa kansan ensimmäisestä valinnasta muodostaa institutionaalisen kehikon perustuslain mukaisesti. Valinnan edellytyksenä on se, että poliittinen yhteisö tai ”kansa” on olemassa jo ennen valintaa. Tämän vuoksi Schmitt ei ole sopimusteoreetikko, sillä kansa ei hänen mukaansa muodosta sopimusta tullakseen yhteen, vaan on sitä jo välttämättä valmiiksi. Sillä tämä ensimmäinen valinta on arvovalinta kansan toimesta, on myös sen päälle asetettu institutionaalinen kehys arvolatautunut ja mielivaltainen. Arvovalinta sisältää normatiivisen voiman, joka toteuttaa poliittisen järjestelmän muodon. Alkuperäistä valintaa ei voi sisällyttää mihinkään muuhun aikaisempaan normiin, mikä tarkoittaa sitä, että valinta on aina mielivaltainen. Poliittinen yhteisö voi siis aina valita myös toisen poliittisen järjestelmän muodon. Tämä mahdollistaa sen, että Schmittin teorian mukaan demokraattisesta hallinnasta voidaan siirtyä milloin vain diktatuuriin, mikäli se on kansan valitsema poliittinen järjestelmä. (Vinx 2025.)

Se, että periaatteessa demokraattiseen instituutioon voi kuulua sen puolustaminen poliittisen yhteisön yhtenäisyyden vuoksi, oikeuttaisi militantin demokratian. Toisaalta se jättää poliittisen yhteisön tahdon ja tuen määrääväksi tekijäksi, jonka mukaan vallankumous ja diktatuuriin siirtyminen voi olla mahdollinen, on siihen siirtymisen keinot mitkä tahansa. Vain tämän yhtenäisyyden realisoituessa kykenee poliittinen yhteisö hallitsemaan itseään, on hallintatapa sitten demokraattinen tai minkäläinen tahansa. (Vinx 2025.)

Schmittin mukaan perustuslain muuttamiselle on kuitenkin oltava rajoituksia. Yksinkertaisella enemmistöllä muodostetut demokraattiset päätökset ovat legitiimejä vain, mikäli niiden taustalla on poliittisen yhteisön yleisesti hyväksymä perustuslaki, jossa päätöksenteon säännöt ovat kirjattuina. Perustuslain olemassaolo vaatii siis koko poliittisen yhteisön tuen ja siten sen muuttamiselle täytyy

olla suuri kynnyks. Tämä osaltaan oikeuttaa militantin demokratian. Mikäli perustuslaki, jossa on hyväksyttyinä militantin demokratian toimia nauttii poliittisen yhteisön kannatusta, on se legitiimi ja siten oikeuttaa antidemokraattisten liikkeiden rajoitukset. Mikäli perustuslaki ei nauttisi enää enemmistön suosiota, voitaisiin katsoa poliittisen yhteisön hajooneen, eikä silloin militantin demokratian toimet enää olisi oikeutettuja, sillä ei olisi perustuslakikaaan. (Vinx 2025.) Militantien demokratian oikeutus tulee siis Schmittillä poliittisen yhteisön tuen kautta, mutta tämä käy järkeen, mikäli ajattelemme, että poliittiselle järjestelmälle on kahdenlaista tukea. On olemassa suoraa tukea, jota kohdistetaan poliittisia liikkeitä kohtaan ja on piilevää tukea, jota osoitetaan järjestelmää kohtaan.

Schmitt oli tunnettu liberaalin demokratian kriitikko, ja hänen näkemyksensä tuovatkin militantin demokratian oikeuttamisen keskusteluun näkökulman, siitä miksi Kelsenin tapainen menetelmällinen demokratiakäsitys, joka pohjautuu enemmistöperiaatteen vaalimiseen, voi näyttäytyä heikkona argumenttina. Schmittin mukaan enemmistöperiaatteeseen nojaava demokratia perustuu tasavertaisen osallistumisen periaatteeseen. Siihen sisältyy se, että kaikkien poliittisten ryhmien täytyy olla vapaita virallisista rajoitteista poliittista osallistumista kohtaan. Tähän sisältyy äänioikeuden sekä ehdolle asettumisoikeuden lisäksi myös poliittisten ryhmien oikeus muodostua ja ajaa asiaansa. Tasavertaisen osallistumisen periaatteeseen kuuluu vankka puolustus julkista poliittista osallistumista kohden, ja tämän vuoksi minkään poliittisen liikkeen estäminen julkisesta tilasta olisi periaatteen vastaista. (Vinx 2020, 688-689.)

Schmittin mukaan militantin demokratian toimet tulee oikeuttaa tasavertaisen osallistumisen periaatteen vastaisesti. On vastattava siihen, miksi jokin liike ei saa muodostua, ja osallistua julkiseen tilaan kuin myös poliittiseen toimintaan. Kysymykseen tulee se, että ovatko militantin demokratian toimet perustavanlaatuisesti välttämättä vastoin tasavertaisen osallistumisen periaatetta. Schmittin ja hänen seuraajiensa mukaan tämä ristiriita ei ole ratkaistavissa ja tasavertaisen osallistumisen periaate jättää välttämättä demokratian haavoittuvaiseksi vastustajilleen. (Vinx 2020, 689.)

Schmittin ajatukset tarjoavat hedelmällisen näkökulman siihen, miksi tasavertaisen osallistumisen periaate tuottaa militantin demokratian oikeutuksen kannalta ongelmallisen paradoksin. Schmittin tulkinta laista ja poliittisesta järjestelmästä on argumentti sen puolesta, että lailla täytyy olla aina jokin poliittisen yhteisön hyväksymä ulottuvuus. Hänen argumenttinsa on houkutteleva, mutta ei ongelmaton. Moderni laki noudattelee myös muita lainalaisuuksia kuin sosiaalista hyväksyttävyyttä (Vinx 2025). Tämä paradoksi myöskään ole umpikuja, kuten myöhemmin Lars Vinxin argumenttia tarkastellessamme tulemme huomaamaan.

1.4 Hans Kelsen

Hans Kelsen oli itävaltalainen oikeusteoreetikko ja filosofi, jonka rooli 1900-luvun alun itävaltalaisessa ja saksalaisessa oikeusteorian keskustelussa oli suuri (Rijpkema 2018, 33). Hänen keskustelunsa Carl Schmittin kanssa koskien Weimarin tasavallan korkeimman oikeuden muodostusta ja roolia on jäänyt olennaiseksi keskusteluksi myös militantin demokratian taustalla. (Vinx 2015, 4). Kelsen oli oikeuspositivisti, jonka mukaan laki nojaa viime kädessä aina johonkin julkilausuttuun perusnormiin, ja siten on normatiivinen olio, jolla on oma olemuksensa (Lagerspetz 2009, 42). Demokratia oli Kelsenille enemmistöperiaatteeseen nojaava järjestelmä, joka ei pysty siten puolustamaan itseään muun kuin demokraattisen argumentoinnin kautta (Rijpkema 2018, 34).

Kelsenin demokratiakäsityksen pohjalla on episteeminen relativismi. Kelsenin mukaan absoluuttista tietoa arvoista ei voi saavuttaa, ja siten paras keino muodostaa toimintaa ohjaavat arvot on demokratia, joka hyväksyy relativismin. Sen mukaan niiden, jotka pitävät mahdollisena sitä, että absoluuttista tietoa arvoista ei voi saavuttaa, on pidettävä mahdollisena, että he, jotka pitävät muita arvoja totena, voivat olla oikeassa. Demokratia kunnioittaa jokaisen yksilön poliittista tahtoa tasavertaisesti, ja antaa jokaiselle poliittiselle aatteelle mahdollisuuden taistella paikastaan tasavertaisesti. (Kelsen 1929, 107-108.) Tämä antaa demokratialle sen episteemisen vahvuuden: sen ei tarvitse ottaa kantaa päätösten sisältöön (Rijpkema 2018, 34).

Demokratiassa on Kelsenille kyse myös maksimaalisesta yksilön vapaudesta määrätä itseään. Sen vuoksi kaikki demokratiaa koskevat asiat tulee oikeuttaa yksilön maksimaalisella itsemääräämisoikeudella. Kelsen ei, toisin kuin Schmitt edellyttänyt sitä, että kansakunnan muodostama tahto olisi suhteellisen yhtenäinen. Enemmistöperiaate kuitenkin tuottaa tilanteen, jossa mahdollisimman monet voivat hallita itseään. Hän kieltää yksimielisyyden sekä määräenemmistön periaatteet sillä perusteella, että ne toisivat suuremmalle osalle heidän tahtonsa vastaisen lopputuloksen. Enemmistösääntö siis maksimoi niiden määrän, jotka saavat päättää omasta hallinnastaan. Tämän lisäksi se siis myös minimoi niiden määrän, jotka joutuvat alistumaan enemmistön tahtoon. Tämän vuoksi enemmistöperiaate noudattelee Kelsenin mukaan parhaiten yleistähtoa ja on sen vuoksi paras ratkaisu demokraattiselle hallinnalle. (Lagerspetz 2024, 260-261.)

Kelsen väitti, että keskeiset poliittiset oikeudet voidaan johtaa enemmistöperiaatteen käsitteestä itsestään. Vähemmistön turvattu status on hänelle enemmistön vallan oikeutuksen ehto. Kelsenille demokraattiset ratkaisut ovat vain silloin oikeutettuja, mikäli ne ovat enemmistön hyväksymiä. Tämä taas edellyttää sitä, että voidaan määritellä, milloin jokin ratkaisu on enemmistön hyväksymä. Paras keino tähän on äänestys, jossa äänestäjät saavat äänestää vapaasti oman näkemyksensä mukaan. Tästä

seuraa se, että enemmistön syntyessä, jotkin äänestävät yleistähtoa vastaan ja syntyy vähemmistö. Vähemmistön muodostuminen seuraa siis enemmistösäännöstä itsestään. Enemmistö on oikeutettu hallitsemaan enemmistösäännön mukaisesti, jonka ehtona on myös vähemmistön muodostuminen. Ratkaisujen oikeutus piilee siis siinä, että ne ovat jatkuvasti enemmistön hyväksymiä, joka edellyttää vähemmistön syntyminen mahdollisuutta. Tästä taas johtaa se, että vähemmistön on aina voitava muodostaa oma kantansa, jotta enemmistö voi syntyä, joka taas johtaa erilaisten poliittisten perusvapauksien syntyyn, joihin kuuluu muun muassa sananvapaus ja järjestäytymisenvapaus. Jotta enemmistöperiaate toimii, on oltava siis mahdollisuus kuulua päätöksenteon vähemmistöön. Sillä demokraattinen päätöksenteko ja enemmistösääntö maksimoi itsemääräämisen, on demokratiasta luopuminen siten vastoin kollektiivisen itsemääräämisen maksimointia pitkällä aikavälillä. (Lagerspetz 2024, 265-266.) Tästä huolimatta Kelsen ei hyväksy demokraattisen päätöksenteon rajoittamista, sillä hän pitää episteemistä relativismia ensisijaisena.

Kelsenin mukaan militanttia demokratiaa ja sen määräänemmistöpäätöstä rajoittavia toimia ei siis voida oikeuttaa. Hänen mukaansa demokratian puolustajien tulee vedota demokraattisen päätöksenteon vapauden houkuttelevuuteen. Demokraattiselta päätöksenteolta tuhoutuu legitimitetti, mikäli sen enemmistöperiaatetta rajoitetaan. (Kelsen 2007, 237.) Vaikka Kelsen väitti, että lain ylimmäksi ”vartijaksi” soveltuisi perustuslakituomioistuin, oli hän kuitenkin sitä vastaan, että militantin demokratian toimet olisivat legitiimejä (Vinx 2020, 687).

Koska Kelsenin argumentin keskiössä on enemmistösääntö, ei sen suojelemista voi oikeuttaa siitä johdetuilla periaatteilla. Koska poliittiseen vähemmistöön kuulumisen oikeus on alisteinen enemmistösäännölle, ei se voi määrätä tässä argumentissa sen suojelemisen periaatetta. Suojelemisen periaatteen on tultava enemmistösäännön ulkopuolelta, eikä tähän ole mitään mahdollisuuksia, mikäli enemmistö tahtoo enemmistösäännön poistamista. Tämä on johdonmukaisesti linjassa Kelsenin valtionäkemyksen kanssa. Hän oli sitä mieltä, että valtio on erottamaton siellä esiintyvien normien kokoelmasta (Lagerspetz 2009, 52). Vapauden puolustajien täytyy hänen mukaansa nousta jälleen puolustamaan ja kannattamaan demokraattista päätöksentekoa ja enemmistösääntöä, jotta se voi taas saada paikkansa poliittisen järjestelmän päätöksentekomenetelmänä. Myös Kelsenin suhtautuminen tiedolliseen argumenttiin demokratian puolesta avaa hänen suhtautumistaan militantin demokratian kieltämiseen: Hän pitää ensisijaisena sitä, että emme voi saada arvoista tietoa, mikä johtaa siihen, että demokratiaa ei voi arvotiedon tuotannon välineenä rajoittaa (Lagerspetz 2024, 243). Mikäli enemmistö tuottaa arvotietoa siitä, että enemmistösääntö ei ole hyvä päätöksentekomenetelmä, on fatalistisesti luotettava tähän arvotietoon.

2. Militantin demokratian oikeuttaminen

Seuraavaksi esittelen kaksi argumenttia militantin demokratian oikeuttamisen puolesta. Bastiaan Rijpkema esittelee kirjassaan *Militant Democracy: The Limits of Democratic Tolerance* alankomaalaisfilosofi George Van den Berghin argumentin itsekorjaavan demokratian muodostamasta militantin demokratian oikeutuksesta. Läpileikkaava argumentti valaisee myös käytännöllisiä puolia, joita militantin demokratian oikeuttamiseen liittyy. Sen jälkeen käsittelemme Lars Vinxin artikkelissaan ”Democratic Equality and Militant Democracy” esittämää militantin demokratian oikeutusta, jonka hän erittelee vastavuoroisen demokraattisen yhteiskuntasopimuksen kautta.

2.1 Bastiaan Rijpkeman itsekorjaavan demokratian muodostama oikeutus

Bastiaan Rijpkeman argumentti militantin demokratian oikeutuksen puolesta perustuu alankomaalaisen oikeusfilosofin George Van den Berghin Amsterdamin yliopiston lakitieteen professorin virkaanastujaispuheessa syyskuussa 1936 muotoilemaan ajatukseen itsekorjaavasta demokratiasta. Puheen otsikko on ”Demokraattinen valtio ja ei-demokraattiset puolueet”. Johtopäätökset olivat puheessaan Van den Berghille selvät: epädemokraattiset puolueet voidaan kieltää niin lain kuin poliittisen filosofiankin näkökulmista. Tämä oli yksi ensimmäisistä konkreettisista muotoiluista militantille demokratialle ja sen oikeutukselle. Loewensteinin aikalaisena ja demokratian puolustajana hänen puheessaan oli paljon konkreettisempi ajatustyö militantin demokratian oikeutuksen muodostamiseksi. (Rijpkema 2018, 24-25.)

Puhtaan demokratian käsitys, jossa enemmistöperiaate on ainoa keskeinen demokraattista järjestelmää määrittävä periaate, menetti kannatustaan maailmansotien välisessä Euroopassa. Demokratian puolustajien myötä tilaa valtasi ajattelu, joka irtautui kansan tahdosta. Tämän perusteena oli se, että kansalaisia täytyy osaltaan suojella heiltä itseltään, tässä kohtaa autoritäärisiltä haluilta. Enemmistöperiaatetta varjeltiin, mutta sille asetettiin rajoja. (Rijpkema 2018, 133-134.)

Van den Berghin mukaan demokraattiseen päätöksentekoon osallistuessaan puolueen täytyy kunnioittaa mielipiteenvapautta ja tasavertaisuutta lain edessä. Nämä periaatteet ovat oikeastaan hyvin samankaltaisia periaatteita, mitä myöhemmin tulemme huomaamaan Lars Vinxin argumentissa. Toisaalta Van den Berghillä on toinen argumentti, joka ei perustu sisällöllisille periaatteille. (Rijpkema 2018, 134.)

Itsekorjaava kyky demokratialle syntyy siitä, että demokratia on järjestelmä, joka kykenee uudelleenarvioimaan kaikkia järjestelmän tuottamia päätöksiä ja muuttamaan niitä. Toimiakseen itsekorjaava demokratia vaatii kolme ydinperiaatetta: arvioinnin periaatteen, poliittisen osallistumisen periaatteen sekä sananvapauden periaatteen. Uhka näiden periaatteiden toimivuutta kohden on samalla hyökkäys itsekorjaavaa demokratiaa kohtaan ja siten on oikeutettua rajoittaa liikkeitä, jotka tämän uhan muodostavat. Rijkema esittää läpileikkaavan argumentin, joka kulkee teoreettiselta tasolta, analysoiden demokratian itsekorjaavaa mekanismia käytännön tasolle, jossa periaatteiden konkreettisiin esiintyvyyksiin, kuten äänioikeuteen puuttuminen oikeuttaa antidemokraattisen liikehdinnän kieltämisen. Kokonaisvaltainen argumentti tarjoaa vakaan oikeutuksen militantille demokratialle.

2.1.1 Itsekorjaava demokratia

Itsekorjaava demokratia on ihmisten tapa hallita itseään demokraattisesti itsekorjaavuuden kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että ihmiset hallitsevat itseään ja samalla varaavat myös oikeuden korjata omia päätöksiään tulevaisuudessa. Demokraattisesta päätöksenteosta ei voida kieltäytyä kieltäytymättä samalla oikeudesta päätösten korjaamiseen demokraattisesti. Van den Berghin mukaan erityislaatuinen piirre, joka demokratiaan liittyy, on säännöllisten vaalien mahdollistama päätösten uudelleenarviointi. Tässä on huomattavaa samankaltaisuutta Karl Popperin tieteelliseen demokratiaan verrattuna. Rijkeman mukaan näiden ajatusten yhdistäminen on erityisen hedelmällistä. (Rijkema 2018, 134.)

Ideaalimuotoinen toimiva demokratia on hyvin samankaltainen kuin tiede. Poliittikkatoimet ovat kuin hypoteesejä, joita testataan todellisuudessa, ja joita muutetaan saadun palautteen perusteella. Demokratia sallii suurimman määrän mahdollisen oikean tiedon lähteitä, sillä se sallii kaikkien äänen kuulua julkisella areenalla. Kaikki voivat tehdä ehdotuksia, ja myös jakaa kritiikkiä niin ehdotuksia kuin menneitä päätöksiä kohtaan. Tämä johtaa toimivassa ideaalissa demokratiassa poliittikkatoimien säätämiseen oikeaan suuntaan. Mikäli kritiikkiä ei oteta demokraattisesti valittujen johtajien kannalta tosissaan, heidät voidaan jälleen vaihtaa seuraavissa vaaleissa. Itsekorjaava demokratia perustuu ydinajatukseltaan tähän mekanismiin. Tämä mekanismi on myös syy puolustaa demokratiaa antidemokraattisilta liikkeiltä. Käsitellään kuitenkin muutamaa itsekorjaavaa demokratiaa tukevia argumentteja. (Rijkema 2018, 134-135.)

Demokraattiselle päätöksenteolle kontrastina autoritäärisessä hallinnossa ei ole takeita siitä, että poliittikkatoimia vaihdettaisiin tai kritiikkiä kuunneltaisiin. Johtavana periaatteena autoritäärisessä järjestelmässä on oletettu tehokkuus tai silkka valta, ei kansalaisten hyväksyntä. Kontrastia

autoritäärisen ja demokraattisen hallinnon välillä on käsitelty muun muassa Gunter Frankenberg, jonka mukaan suvereenista tulee demokraattinen suvereeni, mikäli suvereeniuteen lisätään oppiminen. Oppiminen vaatii päätösten uudelleenarviointia ja tuloksena on siten demokraattinen järjestelmä. Instituutiot suunnitellaan sen mukaan, että uusi informaatio on aina mahdollisimman saatavilla. Jotta järjestelmä toteuttaisi oppivaa hallintaa, johon kuuluu uuden tiedon arviointi ja siitä oppiminen, tarvitaan itsekorjaava mekanismi. (Rijpkema 2018, 135.)

Samuel Issacharoffin mukaan demokraattinen päätöksentekojärjestelmä ei voi tehdä päätöksiä instituution rakenteellisesta järjestämisestä, varsinkaan silloin, kun sillä pyritään rajaamaan jonkun tai jonkin ryhmän poliittiseen osallistumiseen liittyviä oikeuksia. Issacharoff ei pidä demokraattisia päätöksiä rajoittava demokraattista osallistumista oikeutettuina. Mikäli demokraattista päätöksentekoa rajoitetaan, rajoitetaan kansan mahdollisuutta tuottaa uutta tietoa ja arvioida päätöksentekoa. Myös Rudolf Thienel on argumentoinut, että ”vahingossa” muodostunut kerran enemmistön saanut poliittinen kannatus ei voi oikeuttaa koko demokraattisen järjestelmän kieltämistä, sillä enemmistö on aina historiallispoliittinen yksinkertainen poliittinen toteutuma. On täysin epäuskottavaa, että yhdellä historiallispoliittisella enemmistöllä olisi mahdollisuus evätä demokraattinen osallistuminen sekä tulevien enemmistöjen muodostus tulevilta sukupolvilta. Kaikki nämä ovat demokraattisen itsekorjaavuuden muodostamia argumentteja sen puolesta, että demokratiassa on jotakin erityislaatuista, jota on syytä puolustaa. Autoritäärisessä järjestelmässä keskeistä on se, että ei ole takeita hallinnan mekanismien puolesta siitä, että uusi ja paras tieto kanavoituisi hallitsijalle. Kansalainen voi vain *toivoa* tulevansa hallituksi oikein. (Rijpkema 2018, 136-137.)

2.1.2 Vasta-argumentteja itsekorjaavalle demokratialle

Rijpkeman mukaan Van den Berghin itsekorjaavalle demokratialle on kaksi ilmeistä vasta-argumenttia, joihin hän kirjassaan vastaa. Ensimmäisenä hän pohtii kysymystä siitä, että maalaako itsekorjaava demokratia liian hehkeän kuvan demokraattisesta päätöksenteosta. Rijpkema vastaa tähän siten, että on ilmeistä, että demokraattinen toteutuminen on aina rajattua ja vajaavaista. Täydellistä tulevaisuuteen suuntautuvaa ja kehittyvää itsekorjaavuutta ei voi saavuttaa. Säännölliset taatut muutokset hallintoon ja mahdollisuus kritiikkiin tarjoavat vain ainutlaatuiset olosuhteet yhteiskunnalliselle muutokselle. Tämä juontaa siitä, että itsekorjaava demokratia käsittelee jokaista kansalaista tiedontuotannon lähteenä ja rohkaisee mielipiteiden kirjoa. Rijpkeman mukaan voimme nähdä tämän käytännössä. (Rijpkema 2018, 137-138.)

Toinen vasta-argumentti on itsekorjaavan demokratian väitetyt teknokraattiset taipumukset. Rijpkeman mukaan tämä on usein liitetty Karl Popperin avoimeen yhteiskuntaan kohdistettuun

kritiikkiin. Tämä on kuitenkin usein harhainen tulkinta. Vaikka Popper olikin sitä mieltä, että demokratialla on saman luontoinen olemus kuin tieteellä, ei se tarkoita, että demokratiassa vahvoilla olisivat ne, jotka tulkitsevat sitä parhaiten. Demokratia on Popperille väline, jonka päämäärät ovat kansan valittavissa. Rijkeman mukaan sama voidaan tulkita myös itsekorjaavasta demokratiasta. Asiantuntijoiden näkemykset ovat tervetulleita, mutta päätökset ovat kansalla äänestyskopissa. Rijkeman mukaan asiantuntijoiden myös kasvaa, mitä epädemokraattisempi järjestelmä on. (Rijkema 2018, 138-139.)

Rijkeman muotoilemat vastaukset hänen teoriansa vasta-argumentteihin ovat hieman erikoisia. Rijkeman vastaus ensimmäiseen vasta-argumenttiin perustuu käytännölliselle oletukselle. Käytännöllisyys on äärimmäisen tärkeää, kun mietimme, mikä järjestelmä on paras. Tässä tulee kuitenkin ottaa huomioon muita seikkoja, kuten järjestelmän episteeminen oikeutus. Hyvä vastaus vasta-argumenttiin siitä, että itsekorjaava demokratia maalaisi liian hehkeän kuvan demokratiasta olisi esimerkiksi se, että itsekorjaava demokratia toteuttaa parhaiten ideaalia demokratiasta jakamalla jokaisen kansalaisen tiedon lähteiksi. Vastaus argumenttiin voisi olla siis vielä selvempi, ja sen tulisi sisältää artikuloitu vetoamus siitä, että miksi emme voi nojautua autoritääriseen järjestelmään sen tiedollisen heikkouden vuoksi.

Muutenkin on paljon asioita, joita voimme tietää, mutta jotka menevät demokraattisten intressien vastaisesti. Ilmastokriisi on tästä hyvä esimerkki. Ilmastonmuutokseen vastaaminen vaatisi ylikansallisten toimien lisäksi demokraattisia kansallisia toimia, jotka jäävät toteuttamatta, sillä muut intressit menevät edelle. Demokratia on siis ”tieteelliseltä” toteutustavaltaan heikko, vaikka se olisikin paras mahdollinen järjestelmä. Ainakin siltä osin, että mikäli demokraattisten ja tieteellisten päätösten osalta täytyisi kulkea jotakuinkin samaan suuntaan. Käytännöllinen argumentti on siis osiltaan vailla selkeää pohjaa, sillä käytännön toteutus on yhtä lailla erityistä tietoa vaativa argumentti, jolla on empiirisesti mitattava toteutuma.

Jotta itsekorjaava demokratia tarjoaisi filosofisen oikeutuksen militantille demokratialle, sen tulisi pidättäytyä muotoilemaan itsensä siten, että abstraktiin demokratian toteutumiseen ja ideaaliin kuuluu itsekorjaava mekanismi. Tämän mekanismin tuhoaminen tarkoittaisi sitä, että kansalaisia koskevien päätösten arvioinnista ei enää vastaisi kansa vaan heidät rajattaisiin pois. Tämä on väärin, sillä kansalaisten oikeutta arvioida itseään koskevia päätöksiä tulee vaalia. Tässä voidaan kuitenkin huomata, kuten monissa muissakin argumenteissa militantin demokratian puolesta, päädymme argumentoidessamme usein joidenkin peruseriaatteiden äärelle. Esimerkiksi Rawlsin kohdalla päädymme siihen, että mikäli demokraattinen itsesuojelu alkutilanteessa on *rationaalisesti* hyväksytty, voi demokratia puolustaa itseään. Puolestaan Popperille peruseriaate on vapaus ja sen

puolesta taistelemisen. Itsekorjaavan demokratian kohdalla päädyimme itsemääräämisen normatiivisen periaatteen äärelle. Kysymys militantin demokratian oikeuttamisesta abstraktilla tasolla on haastava aihe.

2.1.3 Milloin poliittisen liikkeen voi kieltää?

Itsekorjaava demokratia tarjoaa poliittisen filosofian kannalta oikeutuksen kieltää poliittinen liike. Milloin tämä on siis mahdollista? Milloin demokratian itsekorjaava mekanismi sitten on vaarassa? Jos miettii kaikkia mahdollisia demokraattisia päätöksiä, vain yksi nousee esiin: demokraattisen päätöksenteon lopettaminen. Tämä on ainoa päätös, joka on oikeutettu kieltää. Laillinen järjestys tulee siis rakentaa Rijkeman mukaan tämän oikeutuksen ympärille, jossa ainoa päätös, jota ei saa tehdä on nimenomaan demokraattisen päätöksenteon lopettaminen. (Rijkema 2018, 139.)

Rijkeman mukaan antidemokraattiset liikkeet eivät välttämättä suoraan kerro, että ne haluavat lopettaa demokraattisen päätöksenteon, vaan ne rajoittavat sitä hiljalleen. Tämän vuoksi päätöksiä tulee arvioida sen mukaan, että mikäli ne ovat omiaan heikentämään demokraattista itsekorjaavuutta. Mikäli päätös tai pyrkimys on rajoittaa demokraattista osallistumista ja itsekorjaavuutta, on siihen oikeus puuttua. (Rijkema 2018, 139-140.)

Tämä on huomattava oikeutus puuttua minkäänlaiseen demokraattiseen toimintaan. Tämän perusteella normatiivinen skaala muodostuu täysin yksiselitteiseksi. Mikäli demokraattista päätöksentekoa ei saa rajoittaa, onko meillä sitten myös peruste siihen, että demokraattista päätöksentekoa tulee mahdollisimman paljon edistää? Itsekorjaava mekanismi saa tällä perusteella normatiivisen voiman: voi argumentoida, että koska demokratiassa on itsekorjaava mekanismi, on siten demokratiaa myös syytä edistää. Tämä on sivujuonne argumentista, mutta on syytä arvioida, minkälaisia vaikutuksia Rijkeman muotoilu Van den Berghin ajatuksista saa aikaan. Joka tapauksessa demokratian rajoittaminen ja edistäminen törmäävät käytännöllisiin rajoitteisiin. Tämä onkin Rijkeman mukaan ideaali, jota tulisi noudattaa (Rijkema 2018, 139-140).

2.1.4 Mitkä periaatteet muodostavat itsekorjaavan demokratian?

Jotta voimme argumentoida, että demokratian itsekorjaavaan mekanismiin kohdistuvaan hyökkäykseen puuttuminen on oikeutettua, täytyy meidän esittää, mikä lasketaan hyökkäykseksi tai vahingoksi tätä mekanismia kohtaan. Puolueiden tavoitteet täytyy peilata itsekorjaavan demokratian ydinperiaatteita vasten, jotta voimme tietää, mitkä tavoitteet rikkovat mitään ydinperiaatetta. Arviointimenttelyn periaatteen lisäksi Bastiaan Rijkema analysoi Saksan korkeimman oikeuden sekä Euroopan unionin Ihmisoikeustuomioistuimen päätösten pohjalta kaksi eri periaatetta, jotka

hänen mukaansa kuuluvat itsekorjaavaan demokratiaan. Tähtäimessä Rijkemalla on se, että itsekorjaava demokratia olisi toimiva teoria puolueiden kieltämiseksi. Lopputuloksensa hän peilaakin siihen, että tuomarilla on periaatteet työkaluina puolueen kieltämisen käsittelyssä. Tuomari kykenee myös olemaan mahdollisimman ei-poliittinen päätöksissään, mikäli kiellot perustellaan mahdollisimman mekanistisesti. (Rijkema 2018, 140.)

Rijkeman mukaan se, että jokin taho pyrkii lopettamaan oikeuden äänestämiseen tai pyrkii perustavanlaatuisesti muuttamaan sitä, miten vaaleja pidetään, oikeuttaa poliittisen liikkeen kieltämiseen. Näissä on pyrkimys vaikuttamaan siihen, miten päätöksiä voidaan arvioida. Päätösten arvioinnin mahdollistavaa periaatetta Rijkema kutsuu *arviointimenettelyn periaateeksi*¹⁰. Rajanvedot ovat tässä vaikeita, sillä esimerkiksi vaalien välisen ajanjakson pidentäminen hieman ei ole perustavanlaatuinen muutos demokraattiseen päätöksentekoon, mutta venyttäminen 20 vuoteen taas olisi. Institutionalisoitunut arviointimenettely ja sen säilyttäminen on yksi itsekorjaavan demokratian ydinperiaatteista. (Rijkema 2018, 140-141.)

Seuraavaksi Rijkema käsittelee Saksan perustuslain arvioinnista löydettäviä periaatteita, joiden mukaan puolueita on kielletty. Hän argumentoi, että päätösten arvioinnin periaatteen lisäksi näistä Saksan korkeimman oikeuden päätöksistä vain *oikeus poliittiseen osallistumiseen* on periaate, joka voidaan yhdistää itsekorjaavan demokratian ytimeen. Oikeus poliittiseen osallistumiseen mahdollistaa sen, että poliittista osallistumista, kuten puolueen perustamista tai ehdolle asettumista ei voi kieltää. Tämä osaltaan mahdollistaa itsekorjaavan demokratian, sillä uudet poliittiset liikkeet saavat syntyä ja kasvaa kritisoimaan nykyisiä demokraattisia päättäjiä. (Rijkema 2018, 141-146.)

Jälleen empiriasta ponnistaen, *sananvapauden periaatteen* merkitystä itsekorjaavalle demokratialle Rijkema analysoi Turkin valtion ja Euroopan Unionin Ihmisoikeustuomioistuimen päätösten kautta. Päätöksissä tuomioistuin kieltää Turkin valtiota estämästä Refah-puolueen toimintaa. Näissä päätöksissä keskiössä on sananvapauden periaate, joka kuuluu olennaisesti demokratiaan. Rijkeman mukaan sananvapaus on tärkeä periaate itsekorjaavan demokratian kannalta. Vaikka säännöllisiä vaaleja järjestettäisiin, ei vaaleilla ole merkitystä, jos ehdotuksia ei saa vapaasti tuoda esiin. Tämän vuoksi sananvapauden periaatetta voidaan pitää itsekorjaavan demokratian ydinperiaatteena. (Rijkema 2018, 146-150.)

Itsekorjaavaan demokratiaan kuuluu siis kolme periaatetta: arviointimenettelyn periaate, poliittisen osallistumisen periaate sekä sananvapauden periaate. Näiden periaatteiden voidaan nähdä tukevan menetelmällistä demokratiakäsitystä ottamatta liialti kantaa sisällöllisiin periaatteisiin. Tämä on

---

¹⁰ Principle of evaluation.

militantille demokratialle ja sen oikeuttamiselle eduksi, sillä silloin näitä periaatteita vastoin ei tarvitse perustella asioita periaatteen rajoja enempää. Militantin demokratian tointen oikeutus löytyy siis helpommin lähempää demokratian enemmistöpäätösmekanismia. Oikeudessa poliittiseen osallistumiseen kuitenkin piilee heikkous. Se on olennaisesti ristiriidassa sen kanssa, mitä se yrittää perustella kieltämän. Oikeus poliittiseen osallistumiseen pätee *prima facie* myös antidemokraattisiin liikkeisiin, eikä Rijkema avaa tätä ristiriitaa sen kummemmin. Periaaterypäs on kuitenkin hyvin perusteltu ja olennainen itsekorjaavan demokratian toimivuuden kannalta. Militantin demokratian toimet on helpompi oikeuttaa, mikäli periaatteet ovat selkeitä ja niitä voidaan peilata antidemokraattisten liikkeiden tavoitteisiin.

2.1.5 Itsekorjaavan demokratian menetelmälliset turva-aidat

Rijkeman mukaan itsekorjaava demokratia tarvitsee suojeleunsa institutionaalisia ratkaisuja, jotka toteuttavat muun muassa puolueiden kiellon. Näitä Rijkema kutsuu menetelmällisiksi turva-aidoiksi. Mahdollisimman suuri etäisyys kansallisen politiikan kiemuroista olisi tämänkaltaisille institutionaalisille ratkaisuille ideaalinen, kuten voimmekin huomata Rijkeman painottaessa riippumattomuutta johtavana lankana. (Rijkema 2018, 155.)

Ensimmäinen institutionaalinen ratkaisu on korkeimman oikeuden rooli. Korkein oikeus on ylin laintulkitsija ja siten antaa viimeisen sanan puolueen kieltämisestä. Rijkema kirjoittaa, että Van den Berghin mukaan korkeimman oikeuden päätökset tämänkaltaisissa asioissa tulee olla yksimielisiä. Korkeimman oikeuden päätöstä tukee koko oikeusjärjestelmän ja alempien oikeusasteiden tulkinnat, jotka tarkentavat esillä olevaa asiaa. (Rijkema 2018, 155-156.)

Toinen turva-aitojen paikka löytyy kansainvälisten tuomioistuinten toiminnasta. Tästä hyvä esimerkki on Euroopan Ihmisoikeustuomioistuin. Samuel Issacharoffin (2007, 1454) mukaan se, että istuimet ovat kansainvälisiä, antaisi olettaa niiden olevan kauempana kansallisesta politiikasta ja siten neutraalimpia toimijoita. Heikkoutena tässä on se, että demokratia altistaa itsensä ylemmältä taholta tulevalle valvonnalle. Etäisyys kansallisista erityispiirteistä voidaan myös nähdä heikkoutena. Tieto ja ymmärrys poliittisesta kansallisesta kontekstista altistaa heikommille ja epälegitiimimmille päätöksille. (Rijkema 2018, 156-157.)

Euroopan Unioni itsessään voi myös harjoittaa militantteja demokratiaa suojelevia toimia. Jäsenyyden perumisen kautta EU voi painostaa epädemokratisoituvaa maata muuttamaan suuntaansa. Tässä EU vetoaa perussopimuksiinsa. Rijkeman mukaan tämä edustaa toisen maailmansodan jälkeistä perustuslaillista eetosta ja sen näkymistä EU:n toiminnassa. Perustuslailliseen eetokseen kuuluu trauma toista maailmansotaa edeltäneistä tapahtumista sekä epäluottamus parlamentaarisiiin

järjestelyihin turvaamaan vakautta ja rauhaa. Muun muassa Mullerin (2014, 143) mukaan EU:n suvereeniuskysymys ei ole mielekäs erottelu, sillä EU:n jäsenmaissa tapahtuvat asiat ovat samalla kaikkien EU:n maiden asioita. (Rijpkema 2018, 157-158.)

Rijpkeman mukaan, jotta EU:n päätökset puuttua jäsenmaiden demokratioiden tilaan, tulisi EU:n siirtyä kohti liittovaltiota ja pyrkiä demokratisoimaan itseään enemmän. EU:n ja jäsenmaiden perustuslakien yhteensopivuus on kuitenkin suuri este tällä polulla. Saksan perustuslain peruuttamattomat pykälät eivät salli Saksan liittyvän muuhun liittovaltioon. Tämän vuoksi kansallisten tuomioistuinten ja EU:n tuomioistuinten välillä säilyy jännite: kumpi sanoo viimeisen sanan? Olemme nähneet esimerkiksi Saksan tapauksessa liikettä siihen suuntaan, että kansalliset tuomioistuimet haastavat merkittävästi EU:n tuomioistuinta. Perusteena tälle on usein EU:n epädemokraattisuus. (Rijpkema 2018, 159.)

Rijpkema näkeekin tässä kahdensuuntaista kehitystä: sen, että ylikansalliset tuomioistuimet ottavat enemmän vastuuta kansallisista demokratioista kansainvälisten sopimusten muodossa sekä sen, että kansalliset tuomioistuimet kääntyvät ”sisäänpäin” suojellessaan omia demokratioita ylikansalliselta institutionalisoituneelta epädemokraattisuudelta. Itsekorjaava demokratia on pohjimmiltaan itseään suojeleva järjestelmä. Tämän vuoksi sen paikka on kansallisen demokratian ja kansallisen korkeimman oikeuden piirissä. Ylikansalliset valvovat elimet voivat kuitenkin tarjota turvaa militantin demokratian tointen värinkäytölle, jolloin niiden tehtävä ei tässä järjestelmässä ole yksiselitteisesti turha. Esimerkiksi Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimella ei ole valtaoikeuksia langettaa puolueiden kieltoja, mutta se voi kuitenkin purkaa epäreilun puolueen kiellon perustuen kokoontumisenvapauteen. (Rijpkema 2018, 160.)

Kolmas muoto turva-aidoista on aloitteenteon jakaminen. Kysymys on tässä siitä, kenellä on oikeus tehdä aloite puolueen kieltämiseksi. Konkreettisenä esimerkkinä Rijpkema pitää Alankomaiden järjestelyä, jossa oikeus esittää puolueen kieltoa on syyttäjänlaitoksella, joka on oikeusministeriön alainen, mutta silti itsenäinen virasto. Oikeusministeriöllä on oikeus ja vastuu määritellä suuntalinjoja syyttäjänlaitokselle, mutta ei suoranaista oikeutta päättää siitä, aloitetaanko jonkin puolueen syyttäminen antidemokraattisuudesta. Täten poliittinen ohjaus on irrotettu syyttämispäätöksistä, joka osaltaan ainakin teoriassa takaa päätösten ei-poliittisuuden. Oikeusministeriön vastuu suuntalinjojen vetämisestä takaa myös jonkinlaisen demokraattisen vastuun, ministeriön ollessa syyttäjänlaitosta valvova elin, ja ollessaan itse kansanedustuslaitoksen alainen. (Rijpkema 2018, 160-161.)

Ongelmana puoluekieltojen toimeenpanolle Rijpkeman mukaan on se, että kiellettyjen puolueiden väki voi muodostaa uuden puolueen. Militantin demokratian täytyy toimiakseen täyttää kaksi

tehtävää: sekä alkuperäisen liikkeen, että jälkikäteen saman ryhmän perustaman uuden liikkeen täytyy pysyä ulkona parlamentista. Turkissa ongelma on ratkaistu sillä, että alkuperäisen kielletyn puolueen johtajan asettuminen ehdolle kielletään. Mahdollisuus on kuitenkin sille, kuten Turkissa kävi, että alkuperäinen johtaja jää *de facto* johtajaksi, ja viralliseen uuteen puolueeseen asetetaan nukkejohtaja. Saksassa ja Israelissa puolueen kieltäminen on toteutettu kieltämällä puolueeseen liitetty symboliikka, kuten logot ja väriyhdistelmät. Tässä ongelmaksi muodostuu kysymys siitä, että symboliikan kieltäminen on kokoontumisenvapauden lisäksi samalla puuttumista sananvapauteen. (Rijpkema 2018, 161-163.) Huolimatta teoreettisista haasteista, puolueiden kiellot ovat empiirisesti olleet tehokkaita ja poliittiset liikkeet ovat maltillistuneet antidemokraattisten päämääriensä suhteen (Rijpkema 2018, 97; 100-101).

2.1.6 Vastauksia militantin demokratian kritiikille itsekorjaavan demokratian valossa

Vaikka teoria itsekorjaavasta demokratiasta militantin demokratian oikeuttajana on suhteellisen pitävä, sitä voidaan arvostella. Laajasti hyväksytyyn teoriaan puutetta Bastiaan Rijpkema pyrkii paikkaamaan vastaamalla mahdollisiin kriittisiin näkökulmiin itsekorjaavan demokratian valossa. Rijpkema esittelee kirjassaan seitsemän kritiikkiä, joita seuraavaksi esittelen ja kommentoin. (Rijpkema 2018, 166-167.)

Ensimmäinen kritiikki koskee sitä, että puolueiden kieltäminen on epädemokraattista itsessään. Meillä täytyy olla periaatteita, joiden perusteella puolue voidaan kieltää. Menetelmällisen demokratian kannattajat ovat sitä mieltä, että nämä periaatteet, kuten oikeusvaltioperiaate, eivät ole perusteltuja ja silloin vaihdamme demokraattisen ideaalin joksikin toiseksi ideaaliksi. Sisällöllisen demokratian kannattajilla on hyvin vähän vastauksia tähän, mutta Rijpkeman mukaan itsekorjaava demokratia voi haasteeseen vastata. (Rijpkema 2018, 167.)

Se, että itsekorjaava demokratia säilyy lähellä menetelmällistä demokratiaa, on etu sille, että sen ei tarvitse ottaa kantaa arvokysymyksiin. Itsekorjaavan demokratian mekanismit vain luovat edellä mainitut kolme periaatetta, joita ei ole oikeutettua rikkoa. Demokraattiselle keskustelulle ja päätöksenteolle jätetään siten paljon tilaa. Itsekorjaava demokratia pitää etunaan myös sitä, että huonotkin demokraattiset päätökset voidaan korjata, mikäli pidämme demokraattisesta päätöksenteosta kiinni. (Rijpkema 2018, 167.) Tämä vastaus kritiikkiin on hyvä esimerkki itsekorjaavan demokratian eduista. Periaatteet, jonka päälle itsekorjaava demokratia rakentuu ovat hyviä, sillä ne syntyvät demokraattisesta prosessista itsestään. Silloin ei vaadita perusteluja objektiivisista demokratian ulkopuolisista arvoista, eikä meidän tarvitse antautua enemmistöperiaatteen fatalismille.

Toinen kritiikki juontaa juurensa siihen, että oikeaa hetkeä kieltää antidemokraattinen puolue ei ole löydettävissä. Liian ennakoiva päätös voi rikkoa antidemokraattien legitiimejä perusoikeuksia, kun taas liian myöhäisellä hetkellä langetettava päätös voi olla tehoton. Rijkeman mukaan tätä kantaa kannattavat relativistit ovat kritisoineet militantin demokratian toimia seuraavasti. Tietoa oikeutetusta hetkestä ei voi olla saatavilla, sillä oikeutus on pohjimmiltaan kiinni kaikkien yhteisestä käsityksestä siitä, oliko hetki oikea. Itsekorjaava demokratia toimii kuitenkin relativismin mukaisesti, sillä se vain puolustaa päätöksentekomekanismia, jolla relativistiset päätökset voidaan kanavoida. Tieto siitä, milloin on oikeutettu hetki puuttua, on Rijkeman mukaan epäoleellinen. Mikäli meillä on oikeutus puuttua, on meidän mahdollista löytää ”hyväksyttävä” hetki siihen. Silloin kun antidemokraattinen liike paljastaa antidemokraattiset motiivinsa, on hyväksyttävä hetki löydetty. (Rijkema 2018, 167-168.)

Tässä tulee kuitenkin ensisijaisesti käyttää demokraattisia keinoja. Vasta kun antidemokraattinen liike aiheuttaa selvän uhan itsekorjaavalle demokratialle, on laillinen hyväksyttävä hetki löydetty. ”Hinta demokraattisuudesta” ei kuitenkaan saa kasvaa liian suureksi, ja mm. vähemmistöjen on oikeus vaatia kieltoa ennaltaehkäisevästi. Rijkeman mukaan tuomareiden ja hallinnon täytyy puntaroiden etsiä oikea hetki puuttua. Itsekorjaava demokratia puolustaa itsessään antidemokraattistenkin liikkeiden oikeuksia. Asettaessaan sananvapauden ydinperiaatteekseen, itsekorjaavan demokratian täytyy pitää siitä itekin kiinni. Vasta kun antidemokraattiset liikkeet alkavat organisoitua julkisesti ja järjestelmällisesti antidemokraattisten tavoitteiden taakse, on heidän osallistumisensa oikeus kieltää. Tässä tilanteessa puututaan siten vain yhdistymisenvapauteen. (Rijkema 2018, 169.)

Kolmas kritiikki nousee siitä, että laillisten kriteerien puutteen vuoksi päätös puolueen kieltämisestä on aina poliittinen. Laillisten kriteerien puute aiheuttaa sen, että hyväksyttävää hetkeäkään ei ole mahdollista perustella. Rijkeman vastaus tähän on se, että näemme muutkin päätökset rajoittaa perusvapauksiamme legitiimeinä, mikäli pidämme tuomioistuinten toimintaa pätevänä ja legitiiminä itsessään. Täten päätös puolueen kiellosta, vaikka omaakin poliittisen vivahteen, ei eroa muista perusvapauksia koskevista rajoituksista. (Rijkema 2018, 169-170.)

Vastaus kritiikkiin on mielestäni hieman vajavainen, sillä vetoaminen olemassa olevaan legitiimiyteen ei tarjoa meille ratkaisua silloin, kun legitiimiys poistetaan yhtälöstä. Käytännöllinen argumentti voi olla toimiva, mutta oikeutusta se ei suoranaisesti tue. Oikeutusta voisi tukea se, että itsekorjaavan demokratian periaatteet ovat selkeitä ja ne on helppo kirjoittaa lakiin periaatteiksi, joita rikkomalla puolueen kielto lankeaa. Vastuun siirtäminen pois tuomareilta tämän asian tiimoilla olisi kuitenkin ideaali, mikäli puhumme poliittisen filosofian aiheesta.

Neljäs kritiikki koskee kysymystä siitä, tulisiko meidän jättää antidemokraattien vastustaminen yhteisön harteille ja olla puuttumatta järjestelmän periaatteisiin. Yhteisön tehtävä on tärkeä, mutta siihen ei voi luottaa. Yhteisö voi vastustaa antidemokraatteja, mutta vastustuksen voimasta ja lopputuloksesta ei ole takeita. Sen vuoksi Rijkema näkee, että argumentti siitä, että yhteisö puolustaisi demokratiaa on huono, vaikka yhteisöllä on rooli demokratian puolustamisessa. (Rijkema 2018, 170-171.)

Viidentenä kritiikkinä Rijkema esittelee ajatuksen puolueiden sisäisestä demokraattisuudesta. Mikäli puolueilta vaaditaan omassa päätöksenteossaan demokraattisia menetelmiä, on se omiaan laimentamaan antidemokraattisia tavoitteita. On kuitenkin epäselvää, miksi puoluetta, joka ei tee päätöksiään demokraattisesti tulisi rangaista. Mitä pidemmälle valtion suorittama tarkkailu menee, sitä enemmän ongelmia ilmenee oikeuttamisen kannalta. Puolueiden toimintatapojen sisäinen syynäys on Rijkeman mukaan puuttumista yhdistymisenvapauteen. Puolueiden tulee kuitenkin osallistuessaan päätöksentekoon itsekorjaavassa demokratiassa pelata demokraattisten sääntöjen mukaan. Täten Rijkema näkee, että puuttuminen puolueiden sisäiseen toimintaan on redundanttia toimivan demokratian kannalta. (Rijkema 2018, 171.)

Kuudes kritiikin muoto nousee oikeasta esimerkistä. Kyse on vertauksesta siitä, että onko Saksan perustuslain Artikla 21:n kaltainen ”ikuisuuslauseke” antidemokraattisten liikkeiden kiellosta parempi kuin puolueen kiello tuomioistuimessa. Rijkeman mukaan näiden ei tarvitse olla toisiaan poissulkevia. Nämä voivat kummatkin olla saman oikeutuksen pohjalta rakennettuja. Sen vuoksi järjestelmä, jossa molemmat tavat kieltää antidemokraattiset liikkeet on mahdollinen. Erona ikuisuuslausekkeen ja puolueen kiellon välillä on niiden luonteessa. Ikuisuuslauseke on passiivinen kiello, kun taas puolueen kiello on aktiivinen. Tällä tarkoitetaan sitä, että ikuisuuslauseke on kirjattu perustuslakiin ja siten on siellä kriteerinä aina. Puolueen kiellossa taas hallinto ja tuomioistuin ovat aktiivisessa roolissa ja hankkivat tietoa puolueen kiellon perustelemiseksi tai toisin päin. Rijkema kannattaa itsekorjaavalle demokratialle enemmän puolueen kielloa, sillä sen aktiivinen luonne toimii paremmin kiellojen kanssa. Hänen näkemyksensä mukaan ikuisuuslauseke voi jäädä tehottomaksi, sillä se on aina olemassa ja siten ihmiset voivat tottumuksesta myös hylätä sen. Perustuslakituomioistuin voi jäädä siten vaille valtaa, mikäli se yrittää soveltaa jo kannatusta saaneen antidemokraattisen puolueen kielloon lauseketta, jota selvästi jo vastustetaan. Ikuisuuslauseke ei ole täysin turha, mutta Rijkema preferoi puolueen kielloa sen aktiivisuuden vuoksi. (Rijkema 2018, 171-172.)

Viimeinen kritiikki koskee sitä, vastaako militantti demokratia 2000-luvun ongelmiin? Demokraattisen itsetuhon riski on relevantti kysymys demokratian laajempien haasteiden

keskustelussa. Filosofinen ongelma juontaa juurensa Platoniin ja 1900-luvun tapahtumat ovat suhteellisen läheistä historiaa, jossa nämä ongelmat ovat olleet läsnä. Militantin demokratian teorian kehittäminen on myös universaaliuden asia. Mikäli meillä on yhteisymmärrys siitä, miten demokratia voi puolustaa itseään antidemokraattisilta liikkeiltä, on se arvokasta ajankohtaisuudesta piittaamatta. Se ei tarkoita välttämättä demokratian ikuisuutta; mikäli jossain joskus on demokratia, demokraattisen suvaitsevaisuuden kysymykset nousevat esiin. Kysymykset ovat relevantteja 2000-luvun radikalismien vuoksi. Monilla uskonnollisilla liikkeillä on maltillinen poliittinen liike, jotka ovat monimutkaisesti linkittyneet. Ymmärtääksemme ekstremismia ja siihen puuttumista, meidän tulee ymmärtää militanttia demokratiaa. Militantti itsekorjaava demokratia tarjoaa eväät puuttua radikaalien liikkeiden toimintaan, mutta radikaalien yksilöiden toiminnan rajoittaminen jää haasteeksi. Väkivaltaan on oikeutettua puuttua, mutta haasteena on radikaalien yksilöiden epäsuorat viittaukset¹¹. Militantti demokratia tulee toimeen vasta silloin, kun antidemokraatit ovat selkeästi järjestäytyneet rauhanomaisesti ajamaan antidemokraattisia tavoitteita. On selvää, että laajempi demokratian suojeleminen on myös akateemisessa keskustelussa tarpeen, vaikka militantti demokratia itsekorjaavan demokratian tapaan tarjoaa hyvät eväät yhdelle demokratian osa-alueelle. (Rijpkema 2018, 172-174.) Kirjassaan Rijpkema puhuu tässä yhteydessä uskonnollisesta radikalismista 2010-luvulla ja sitä ennen. Samat ajatukset pätevät kuitenkin myös 2020-luvulle, vaikka poliittinen radikalismi on ottanut tilaa uskonnolliselta radikalismilta.

2.1.7 Yhteenvedo itsekorjaavasta demokratiasta

Itsekorjaava demokratia on pyrkimys muodostaa koherentti teoria demokraattisen suvaitsevaisuuden rajoista ekstremismia vastaan. Oikeutus toiminnalle perustuu demokratian itsekorjaavan kyvyn puolustamiselle. Itsekorjaava kyky on demokratian mekanismi mahdollisuudesta uudelleenarvioida kaikkia mahdollisia päätöksiä. Itsekorjaavuus on demokratialle jopa ensisijaisempaa kuin arvoneutraalius tai perusoikeuksien puolustaminen. Demokratian ja mielipiteiden kirjon tarjoama sosiaalinen edistys on järjestelmän lopputuloksilla mitattuna demokraattisen järjestelmän suurin etu. Järjestelmä, joka tuottaa parhaita lopputuloksia, on puolustamisen arvoinen. Itsekorjaavuuden kyky demokratiassa on syy suojella sitä. (Rijpkema 2018, 195.)

Itsekorjaava demokratia ei kuitenkaan tarjoa oikeutusta sille, että demokratia täytyisi perustaa. Se oikeuttaa vain olemassa olevan demokratian puolustuksen. Rijpkeman mukaan itsekorjaava demokratia pysyy luonnonoikeuden ulkopuolella. Itsekorjaavasta demokratiasta ei voi päätellä, että

---

¹¹ Tästä on esimerkkinä niin kutsuttu ”koirapillitaktikka”. Tämä on hyvällä esimerkillä huomattavissa Rijpkeman kirjan julkaisun jälkeen mm. Donald Trumpin toiminnassa 6.1.2021 tapahtumissa (lähde)

demokratia on hyvä järjestelmä. (Rijpkema 2018, 194.) Tästä en itse ole ihan vakuuttunut. On tietty helppo pitää omaa teoriaansa vajaavaisena ja siten puolustaa sen oikeutusta, mutta mielestäni demokratian itsekorjaavalla kyvyllä on selvän normatiivisia ja universalistisia taipumuksia. Mikäli viitataan siihen, että demokratia tuottaa itsekorjaavuutensa kautta ennen näkemätöntä sosiaalista edistystä, vetoamme sen yliveritaisuuteen ihmisten hallintaan soveltuvana järjestelmänä. Tämä tulisi ottaa huomioon toeriassa.

Demokratian itsekorjaavuuden ehtona on kolme ydinperiaatetta. Arvioinnin periaate vaatii aktiivista äänioikeutta (oikeus äänestää) ja vapaita säännöllisiä vaaleja. Poliittisen kilpailun periaate vaatii passiivisen äänioikeuden (oikeus tulla valituksi poliittiseen virkaan) sekä yhdistymisenvapauden. Sananvapauden periaate taas vaatii mahdollisuuden esittää julkisessa tilassa vaihtoehtoja ja kriittisiä huomioita hallinnon kaikkea toimintaa kohtaan, mahdollistaen samalla laajan kirjon ideoita. Demokratian ei tarvitse sietää selkeää uhkaa näitä periaatteita kohtaan. Oikeutus puolustamiselle löytyy itsekorjaavuuden periaatteista, eikä siten ole tarvetta vedota demokraattisen järjestelmän ulkopuolella oleviin arvoihin, toisin kuin sisällöllisessä demokratiassa. Sisällöllisen demokratian ongelmana on se, että periaatteista, kuten oikeusvaltioperiaate, tulee synonyymejä demokratialle, ja siten hyökkäys näitä kohtaan on aina hyökkäys demokratiaa kohtaan. Ei kuitenkaan ole välttämättä selvää, miksi jotkin periaatteet kuuluisivat välttämättä demokratiaan. Rijpkeman mukaan on oltava tarkkoina siitä, että demokratian ydintä suojellaan vahvasti, mutta muu jätetään demokraattisen keskustelun alueelle. Voi siis hyvin olla, että mainittu oikeusvaltioperiaate on tärkeä osa yhteiskuntaa demokratian ohella, mutta ei kuitenkaan kuulu sen ydinperiaatteisiin. Siten sitä ei tarvita oikeuttamaan militanttia demokratiaa. (Rijpkema 2018, 194.)

Puolueen kieltäminen on militantin demokratian toimista kaikkein keskeisin ja tehokkain. Esimerkiksi Karl Popper, John Rawls sekä Alexander Kirschner ovat huomauttaneet, että meidän tulee pidättäytyä mahdollisimman pitkään puolueen kieltämisestä minimoidaksemme demokraattisen hinnan, joka poliittisen liikkeen kieltämisestä välttämättä seuraa. Hyväksyttävä hetki on kuitenkin mahdollista löytää, sillä oikeutus kiellolle on olemassa. Mahdollisuusperiaate on tähän oikeaan hetkeen kuuluva periaate, jonka mukaan poliittisen kilpailun täytyy antaa jatkua niin kauan, kunnes selvä uhka demokratialle täyttyy. Tavoitteena itsekorjaavalla demokratialla on kuitenkin puolustaa demokratiaa rajoittamalla sitä mahdollisimman vähän. (Rijpkema 2018, 194-195.)

Institutionaaliset turva-aidat auttavat oikean ja oikeutetun hetken sekä perusteiden löytämisessä. On empiirisesti tutkittu, että puolueiden kiellot ovat toimivia. Ne ovat omiaan maltillistamaan antidemokraattisten liikkeiden antidemokraattisia tavoitteita. Inklusiivisia politiikkatoimia tarvitaan kuitenkin tukena, sillä usein antidemokraattiset liikkeet sijaitsevat yhteiskunnan rajamailla

Integroituminen antidemokraattisten liikkeiden parista takaisin demokraattisiin ympyröihin vaatii yhteiskunnalta vastaanottavuutta. Rijkeman mukaan militantin demokratian sekä sen uhkien kehitys Euroopassa on vielä epävakaalla suunnalla. Toisaalta voidaan sanoa, että Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimen kehitys ja kansallisten tuomioistuinten päätösten yhteys siihen, on omiaan viemään militantin demokratian kehitystä yleiseurooppalaisempaan suuntaan. (Rijkema 2018, 195-198.)

Rijkema analysoi kirjansa epilogissa myös sitä, että demokraattisen järjestelmän ja itsekorjaavuuden ehdot ovat suhteellisen kireät verrattuna todelliseen demokratian toimivuuteen. Demokraattisessa päätöksenteossa alkaa tapahtumaan erilaisia taipumuksia, kuten se, että ollessaan jatkuvan valvonnan alla poliitikot alkavat varomaan virheitään ja siten eivät pyri tekemään uudistuksia, vaan oikeastaan vain näyttämään virheettömyyttään. Uusi uudistus on riski virheelle. Tämän lisäksi demokratia ei missään nimessä takaa sitä, että päättäjät muuttaisivat mielipiteitään. Demokratia luo polun, jossa riskejä kaihdetaan ja mielipiteitään on hankala muuttaa. Rijkema kuitenkin peräänkuuluttaa sitä, että toimiakseen militantti demokratia vaatii rohkeita päätöksentekokykyisiä ja vapautta puolustavia militantteja demokraatteja. (Rijkema 2018, 200-206.)

Mielestäni Rijkeman kattava esitys militantin demokratian oikeuttamiselle on kokonaisuudessaan hyvä ja koherentti. Se, että teoria muodostaa periaatteita ja konkreettisia työkaluja itsekorjaavan mekanismin rikkomiselle, on laskettava oikeutuksen kannalta huomattavaksi eduksi. Ongelmaton esitys ei kuitenkaan ole. Esimerkiksi sananvapauden ristiriita on argumentin keskiössä ilmeinen ja ratkumaton. Ristiriita ilmenee siinä, että antidemokraatti ajaessaan ja tuottaessaan omaa näkemystään käyttää sananvapautta, mutta on itse valmis hylkäämään sen päästessään valtaan. Toisaalta ristiriita on toiselta puolelta samanlainen. Sananvapautta saa olla niin kauan, kunnes sananvapauden konkreettiset tavoitteet realisoituvat. Vähintäänkin itsekorjaavan demokratian teoria hyötyisi jonkinlaisesta näkemyksestä siihen, mitä sananvapaus tarkoittaa ja mitä puheakteilla pyritään tekemään. Täten olisi myös parempi pohja ratkaista ristiriita, joka tässä periaatteessa syntyy. Täytyy kuitenkin mainita, että sananvapauden ristiriita on miltei välttämättömänä läsnä aina, kun poliittista toimintaa esiintyy. Tästä hankalasta filosofisesta ongelmasta ei voi odottaa pääsevän kokonaan eroon.

2.2 Lars Vinxin vastavuoroisen demokraattisen yhteiskuntasopimuksen muodostama oikeutus

Artikkelissaan ”Democratic Equality and Militant Democracy” filosofi Lars Vinx argumentoi, että vastavuoroinen demokraattinen yhteiskuntasopimus oikeuttaa militantin demokratian toimet.

Oikeutus muodostuu siitä, että yhteiskunnalliseen päätöksentekoon osallistuessaan yksilön tulee hyväksyä yhteiskuntasopimus, johon kuuluu vastavuoroisuuden periaate. Tämä tarkoittaa sitä, että demokraattiseen päätöksentekoon osallistuessaan yksilö hyväksyy sen, että joskus riippuen demokraattisten vaalien tuloksesta, toisetkin saavat vuorollaan hallita, vaikka itse olisi vallassa tällä hetkellä. (Vinx 2020.)

2.2.1 Schmitt ja Kelsen – yhtäläisen mahdollisuuden periaatteen paradoksi

Militantin demokratian toimet eivät ole ongelmattomia. Ne, joita kohtaan rajoittavat toimet kohdistuvat voivat relevantisti sanoa tulevansa epätasa-arvoisesti kohdelluiksi ja että järjestelmä ei kohtele heitä reilusti. Militantin demokratian toimet ovatkin usein ennaltaehkäiseviä. Ollessaan eksistentiaalinen uhka demokratialle, aiheuttavat antidemokraattiset liikkeet välttämättä tilanteen, jossa heidän toimintaansa täytyy puuttua etukäteen. Liikkeet voivat myös toimia demokraattisten pelisääntöjen mukaan, kunnes he pääsevät valtaan, jolloin säännöt hylätään ja muiden poliittisia oikeuksia aletaan rajoittamaan. Olennaisena ongelmana on myös se, että militantin demokratian keinoja voidaan käyttää myös väärin omien poliittisten päämäärien ajamiseen. (Vinx 2020, 686.)

Jonkun täytyy kuitenkin päättää, mikä on militantin demokratian keinojen oikeutettu kohde. Tämä joku voi olla esimerkiksi tuomioistuin, parlamentaarinen enemmistö tai toimeenpaneva elin. Vinxin mukaan on joka tapauksessa uhkana, että tämä elin on usein lähellä senhetkisen demokraattisen enemmistön vaikutusvaltaa. (Vinx 2020, 686.)

Ne demokratian puolustajat, jotka puolustavat sitä sen perusteella, että prosessina demokratia antaa reilun mahdollisuuden kaikille poliittisille liikkeille ja täten antaa niiden tavoitteille mahdollisuuden tulla poliittisiksi toimenpiteiksi, ovat Vinxin mukaan dilemman äärellä. Tulisiko antidemokraattiset liikkeet sitten kieltää ja millä oikeutuksella? Tämä toimenpide olennaisesti sulkee myös demokraattista prosessia ja siten myös poliittisia tavoitteita. Tätä ei Vinxin mukaan ainakaan voi enää oikeuttaa sillä alkuperäisellä perustelulla, että demokratia on reilu prosessi kaikille poliittisille liikkeille. (Vinx 2020, 686.)

Militantin demokratian dilemman keskiössä on poliittisen tasa-arvon käsite, ja tarkemmin sanoen yhtäläisen mahdollisuuden periaate. Vinx pohjustaa argumenttiaan esittelemällä Hans Kelsenin sekä Carl Schmittin klassiset demokratiateoreettiset näkemykset asiaa koskien. Kelsen, kuten mainittua, puolustaa näkemystä, jonka mukaan mikään autoritäärinen toimi edes demokratian puolustamiseksi ei ole oikeutettu. Demokraattisen prosessin tulee luottaa omaan houkuttelevuuteensa. Schmitt taas hylkää poliittisen tasa-arvon kannan, jonka mukaan demokraattinen prosessi tulee olla mahdollisimman avoin ja reilu kaikille poliittisille liikkeille. Hänen mukaansa demokratia tai mikä

tahansa muu hallinta tulee perustua perustavalle tai todelliselle identiteetille, joka ei ole demokraattisen prosessin muutettavissa. (Vinx 2020, 686.)

Kumpikaan näistä näkemyksistä ei ole Vinxin mukaan houkutteleva. Kelsenin näkemys jättää meidät uhkien edessä toimeettomiksi. Schmittin näkemys taas sementoi poliittisen identiteetin, ja siten Vinxin mukaan päädymme vaihtamaan liberaalin demokratian populistiseen authoritarianismiin. Vinxin argumentin ajatuksena on pyrkiä antamaan vastaus tähän dilemmaan. Pääajatuksena on pyrkiä selvittämään, pystyykö reilu konfliktien demokraattinen ratkaiseminen olemaan yhteensopiva militantin demokratian toimien kanssa. Seuraavaksi pureudutaan näiden klassisten näkemysten taustoihin ja sitä kautta Vinxin pyrkimykseen vastata näiden näkemysten ongelmiin ja muodostaa oma kantansa demokraattisen tasa-arvon ja militanttien toimien puolustukseksi. (Vinx 2020, 687.)

2.2.2 Yhtäläisen mahdollisuuden periaatteen paradoksin perusta

Hans Kelsenin näkemyksen mukaan demokratian täytyy vedota vapauteen, joka tarkoittaa ristiriidattomuutta yksilön arvojen ja lain sisällön välillä.¹² Tosiasiassa poliittista ohjausta moderneissa demokratioissa harjoittaa parlamentaarinen enemmistö. Se tarkoittaa sitä, että parlamentaarisella vähemmistöllä on vähän vaikutusvaltaa päätettäviin asioihin. Kuitenkin heidän odotetaan tottelevan demokraattista lakia, on sen sisältö minkälainen tahansa. Tämä *heteronomian tuska*¹³ on demokraattiseen päätöksentekoon sisältyvä käsite. Se tarkoittaa sitä, että parlamentaarinen vähemmistö ja heidän äänestäjensä joutuvat usein enemmistön vallan alle. (Vinx 2020, 687.)

Heteronomian tuskan välttämiseen on Vinxin mukaan kaksi keinoa: tasavertainen osallistumismahdollisuus demokraattiseen päätöksentekoprosessiin sekä mahdollisuus tehtyjen päätösten tarkistamiseen tulevaisuudessa¹⁴. Nämä seikat muovaavat demokraattisesta päätöksenteosta prosessin, joka on kummallekin osapuolelle reilu. Näkemys, joka korostaa muun muassa demokraattisen prosessin reiluutta päätöksentekijöille, kutsutaan menetelmälliseksi demokratianäkemykseksi¹⁵. (Vinx, 2020. 687.)

Vinxin mukaan prosessin toimivuutta ja itseisarvoa korostavien käsitysten suhde yhtäläisten mahdollisuuksien periaatteeseen aukenee, kun tarkastelee Carl Schmittin kritiikkiä menetelmällisille

---

¹² Vinxin mukaan Kelsen ymmärtää demokratian oikeutuksen tässä Rousseulaisittain, eli siten että yksilöt ovat poliittisessa järjestelmässä vapaita ja samanaikaisesti suvereenin valtion lain alaisuudessa. Rousseauin mukaan demokratiassa ihmiset olivat vapaita, mikäli he kykenivät osallistumaan yhteiseen tahdonmuodostukseen demokraattisin keinoin. (Vinx 2020, 686.) Schmittillä on tähän siinä mielessä hyvääkin kritiikkiä siitä, mitä Rousseauin yleistä oikeasti tarkoittaa.

¹³ Eng. *Agony of heteronomy*

¹⁴ Tämä näkyy esimerkiksi demokraattisissa vaalilupauksissa. Jos pääsee valtaan, peruu päätöksiä.

¹⁵ Katso esimerkiksi Rocheleu (2011).

käsityksille. Schmittin mukaan menetelmällisten käsitysten normatiiviset perustelut eivät ole yhteensopivia demokratian puolustamisen perusteluiden kanssa. Demokratia pohjautuu yhtäläisen mahdollisuuden periaatteelle ja siten sen kuuluu olla avoin kaikille ajatuksille ja liikkeille. Vinxin mukaan, jotta yhtäläisen mahdollisuuden periaate toteutuu, tulee kansalaisilla olla äänioikeuden lisäksi myös oikeus muodostaa poliittisia liikkeitä. Yksilön on käytännössä mahdoton realisoida omia poliittisia preferenssejään, mikäli hän ei pysty muodostamaan liikkeitä muiden samanmielisten kanssa. Vinxin mukaan tälle keskeistä on sanavapaus. Poliittisen liikkeen toiminta mahdollistuu julkisen puheen tilassa, jossa liikkeen kannatuskin muodostuu. (Vinx, 2020. 688.)

Militantin demokratian toimet tulee Vinxin mukaan kohdistaa niihin haasteisiin, jotka kumpuavat yhtäläisen mahdollisuuden periaatteesta. Muodolliseen demokraattiseen tasavertaisuuteen sekä säännöllisiin vapaisiin vaaleihin kohdistuvat uhat ovat juuri tällaisia. Militantin demokratian toimet ovat kuitenkin näitä rajoittavia ja itsessään vähintään muodolliseen tasavertaisuuteen puuttuvia toimia. Tämän olennaisen ristiriidan Vinx pyrkii selvittämään. (Vinx, 2020. 688–689.)

Vinxin mukaan meidän tulee katsoa tasavertaisen osallistumisen periaatetta kapealta näkökannalta. Tämä tarkoittaa sitä, että tarkastellaan muodollista tasavertaisuutta poliittisessa prosessissa.¹⁶ Jotta demokraattinen prosessi toimii, sen on tarjottava vähemmistölle tulevaisuudessa reilu mahdollisuus saavuttaa enemmistö ja siten valta sekä vaikuttaa jo päätettyihin asioihin. Tämä pitää vähemmistön tyytyväisenä prosessiin, vaikka se ei tällä hetkellä tuottaisikaan sille suotuisia lopputuloksia. Vinx tunnistaa tästä yhtäläisen mahdollisuuden periaatteen tulevaisuuteen sekä menneisyyteen katsovan puolen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jotta poliittiseen järjestelmään voidaan olla tyytyväisiä, tulee sen täyttää ehdot siitä, että vähemmistö voi tulevaisuudessa saavuttaa enemmistön ja siten muun muassa mahdollisimman vapaasti muuttaa taaksepäin katsoen silloin menneitä päätöksiä eli esimerkiksi päätöksiä, joita tehdään nyt. Vinxin mukaan myös kaksi roolia on realisoiduttava jokaisessa yksilössä: alamaisen, joka alistuu laille sekä lainsäätäjän, joka lain säätää.¹⁷ Tämä ei Vinxin mukaan massademokratiassa toimi täydellisesti, mutta nojaamme siihen ideaaliin, että lainsäätäjän rooli on avoinna vähemmistölle demokraattisen muutoksen kautta. (Vinx, 2020. 689.)

Jotta demokraattinen prosessi toimii, on myös enemmistön pidättäytyttävä säätämästä lakeja, jotka vaikuttavat prosessin toimintaan tulevaisuudessa. Enemmistö ei siis saa pyrkiä vääristämään demokraattista prosessia itselleen suotuisaksi, jotta prosessi pysyy sille yhtä lailla reiluna

---

¹⁶ Mielestäni tässä Vinx tekee asian käsittelyaluetta koskevan rajauksen sen kummemmin valintaa purkamatta. On oleellista käsitellä sitä, että millä tavoin demokratia pyrkii puolustamaan itseään niin muodollisesti kuin epämuodollisestikin. Tätä tulen käsittelemään itse lisää mahdollisesti jatkossa. Tästä muun muassa Loewenstein 1937, kertoo, että militantti demokratia toimii muillakin tasoilla kuin vain muodollisella.

¹⁷Tämä on Vinxin mukaan Rousseualainen ideaali, joka toteutuu käytännössä vain pienessä homogeenisessä yhteisössä.

vastaisuudessakin. Tämän kaiken johtopäätöksenä on Vinxin mukaan se, että kaikki enemmistön päätökset pyrkii rajoittamaan demokraattisen päätöksenteon toimivuutta, eivät voi olla demokraattisesti legitiimejä. Tämä ei itsessään kuitenkaan vielä ole riittävä kuvitus sille, miten militantti demokratia toimii, sillä antidemokraattisten liikkeiden tarkoituksena ei ole pyrkii säilyttämään demokraattinen prosessi, vain sen avulla kaapata valta ja rajoittaa sitä mielivaltaisesti. (Vinx, 2020. 689–690.)

Tasavertaisen mahdollisuuden periaate päätyy paradoksiin, jonka mukaan sen tulee olla alttiina itsensä väärinkäytölle. Schmittin mukaan tämä on absurdia, ja demokratian tulisi perustaa itsensä voimakkaille arvoille ja identiteetille, voidakseen puolustaa itseään uhilta. Tämä perusta on jotain enemmän, mitä tasavertaisen mahdollisuuden periaate tarjoaa, jota Schmittin mukaan ei voi minkään hallinnon olettaavan noudattavan sokeasti. Voimakas demokraattinen identiteetti ei ole demokraattisen poliittisen prosessin muutettavissa ja siten uhat sitä kohtaan voidaan helposti oikeuttaa. Epäsuotuisat päätökset ovat vähemmistön siedettävissä yhteisen identiteetin ja arvojen vuoksi. Kyseinen identiteetti perustuu Schmittin mukaan perustamisvoiman aktiin – siihen vallankumoukselliseen aktiin, kun poliittinen yhteisö muodostuu. Ne, jotka eivät allekirjoita tätä perustamista, ovat poliittisen identiteetin ulkopuolella. Tämän vuoksi heille ei tarvitse myöntää tasavertaista mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon. (Vinx, 2020. 690.)

2.2.3 Vastavuoroisuuden periaate

Jotta tasavertaisen mahdollisuuden periaatetta voidaan puolustaa, tulee meidän sovittaa se militantin demokratian toimien oikeutukseen. Vinxin mukaan Schmittin identiteettiperustainen vastaus tasavertaisen osallistumisen periaatteeseen on vailla perusteita. Hänen mukaansa tasavertaisen osallistumisen periaatteen paradoksi on ratkaistavissa tavalla, joka ei sitoudu vahvaan perustavaan identiteettiin, ja tarjoaa silti oikeutuksen militanteille toimille demokraattisen prosessin puolustukseksi. (Vinx, 2020. 690.)

Vinxin mukaan demokraattinen tasavertaisen mahdollisuuden periaate lepää demokraattisen yhteiskuntasopimuksen päällä. Ollakseen toimiva periaate, se vaatii kuitenkin hallitsevien osapuolten moraalisen hyväksynnän demokraattisen prosessin jatkuvuudesta.¹⁸ Vinxin mukaan tärkeää on se, että kun yksilö saa poliittiset oikeudet osallistua päätöksentekoon, saa hän samalla oikeuden hallita muita, myös niitä, jotka ovat lähtökohtaisesti eri mieltä päätettävistä asioista. Jotta

---

¹⁸ Edustuksellisten demokratioiden yksi piirteistä luulisikin olevan (piilevän tai säädetyn) äänikynnyksen vaikutus. Tässä siis tuntuu intuitiiviselta, että äänikynnys muodostaa tietyn tyyppisen piirin, jonka sisällä luottamus ja moraaliset periaatteet on helpompi hyväksyä psykologisesti.

poliittisessa järjestelmässä kaikki olisivat tasavertaisia, tulee silloin osallistuessaan hyväksyä se, että tulee joskus hallituksi. Tämä on Vinxin mukaan ehto toimivalle demokraattiselle järjestelmälle, jossa yhtäläinen mahdollisuus toteutuu. Yksilön tulee siis hyväksyä aiemmin mainittu demokraattinen yhteiskuntasopimus, jotta voi osallistua päätöksentekoon. Vinx siis lisää yhtäläisen mahdollisuuden periaatteeseen vastavuoroisuuskomponentin. Sen lisäksi, että yksilön tulee hyväksyä kaikkien liikkeiden ja ryhmien tasavertainen mahdollisuus tavoitella valtaa, heidän tulee hyväksyä sama mahdollisuus kaikille muille. (Vinx, 2020. 690–691.)

Militantin demokratian toimet ovat Vinxin mukaan oikeutettuja heitä kohtaan, jotka hylkäävät tämän vastavuoroisuudella terästetyn yhtäläisten mahdollisuuksien periaatteen. Militantit toimet eivät riko poliittisia oikeuksia, sillä Vinxin mukaan vastavuoroisen yhtäläisten mahdollisuuksien periaatteen hylkäämällä ei alun perinkään voi vaatia yhtäläisiä poliittisia oikeuksia.¹⁹ Militantin demokratian toimet ovat siis oikeutettuja vastavuoroisen yhtäläisten mahdollisuuksien periaatteen nojalla. (Vinx 2020, 690.)

2.2.4 Vasta-argumentteja Vinxin militantin demokratian oikeutukselle

Seuraavaksi Vinx käsittelee vasta-argumentteja hänen tavalleen oikeuttaa militantti demokratia ja sen toimet. Vinx myöntää, että hänen ratkaisunsa yhtäläisen mahdollisuuden periaatteen ristiriitaan on samansuuntainen kuin Schmittillä. Hän myöntää, että vastavuoroisuusperiaatteen lisääminen muodostaa tarpeen tietynlaiselle perustavalle identiteetille. On kuitenkin eroa sillä, että onko perustava identiteetti rakentunut demokratiaa tukevalle yhtäläisen mahdollisuuden periaatteelle, vai demokratiaan liittymättömään asiaan. (Vinx, 2020. 691–692.)

Tarkastellakseen tätä eroa, Vinx esittää argumentilleen soveltuvia vasta-argumentteja. Ensimmäiseksi hän käsittelee argumenttia, jonka mukaan militantit toimet rikkovat oikeutta demokraattiseen osallistumiseen. Tämän vasta-argumentin keskiössä on *kaikkien hallituksi tulleiden periaate*²⁰. Argumentin mukaan demokratiassa kaikkien, jotka tulevat hallituiksi, on syytä antaa päättää heitä hallitsevista laeista. Niitä, joihin militantit toimet kohdistuvat, ei voida sanoa olevan tasaveroisessa asemassa päättääkseen omasta hallinnastaan. Vinxin mukaan hänen vastavuoroisen

---

¹⁹ Vinx (2020) myöntää demokraattisen prosessin sulkemisen varjopuolen; sen että antidemokraattisten ei tämän vuoksi tarvitse pitää järjestelmän tuottamia päätöksiä itseä kohtaan legitiimeinä. Vinx mainitsee muun muassa Kirshnerin (2014). Tämä ei kuitenkaan Vinxin mukaan johda siihen, että demokraattisen järjestelmän sulkeminen antidemokraateilta ei olisi oikeutettua. Vinx antaa esimerkin ”laillisesta Natsista”, joka hylkää vastavuoroisuuden ja aikoo rajoittaa muiden poliittisia oikeuksia päästessään valtaan. Mikäli hyväksyisin sen, että tämä ihminen ei ole vastavuoroisesti valmis antaa minun hallita häntä, tarkoittaisi tämä sitä, että hyväksyisin oman orjuuttamiseni, jota minun ei Vinxin mukaan täydy hyväksyä. Tämän vuoksi Natsi saa pitää demokraattisia päätöksiä epälegitiimeinä omalta kohdaltaan, mutta hän ei voi vaatia poliittisia oikeuksiaan.

²⁰ Eng. *All-subjected principle*

yhtäläisen mahdollisuuden periaatteensa sisältää kuitenkin tarjouksen siitä, että kunnioittamalla demokraattista prosessia, saat kaikki oikeudet kuin muutkin. Hänen mukaansa ketään, joka hyväksyy demokraattisen sosiaalisen sopimuksen, eli sen, että antaa muille poliittisille ryhmille myös oikeuden hallita, ei tule sulkea demokraattisen päätöksenteon ulkopuolelle.²¹ Tämän vuoksi järjestelmään pääsemiseksi tulee kunnioittaa järjestelmän olemassaoloa, eikä siten järjestelmältä ole kohtuutonta vaatia tätä. (Vinx, 2020. 692.)

Toinen vasta-argumentti on, että militantti demokratia johtaa identiteettipohjaiseen hallintoon. Tämän mukaan huoli on siinä, että on mahdollista, että demokraattisen yhteiskuntasopimuksen hyväksyminen vaatii tietynlaista sopimusta edeltävää yhtenevää suhtautumista yhteiseen identiteettiin. Jotta sopimus olisi rationaalinen, tarvitsee sen muodostavien poliittisten ryhmien välillä olla luottamusta, johon liittyy edeltävä kokemus yhteisestä identiteetistä. Vinxin mukaan, mikäli näin on, on yhtäläisen mahdollisuuden periaate normatiivisesti tyhjä ja turha. Hänen argumenttinsa vastaa tilanteeseen, jossa tämänkaltaista yhtäläistä identiteettiä ei tarvita. (Vinx, 2020. 692–693.)

Tämä Schmittiä ja hänen teoretisointejaan noudatteleva argumentti tuottaa Vinxin mukaan inkluusiivisen ymmärryksen demokraattisesta yhteisöstä. Inkluusiivinen kanta ei hylkää ajatusta, että ollakseen pätevä, demokraattisen yhteiskuntasopimuksen pohjalla täytyy olla luottamusta poliittisten ryhmien välillä. Se hylkää vain sen ajatuksen, että tämän luottamuksen tulee syntyä voimakkaasta perustavasta identiteetistä. Yhtäläisen mahdollisuuden periaatteeseen palaa täten normatiivinen voima, mikäli kiellämme sen, että yhteinen perustava identiteetti on välttämätön peruste demokraattiselle yhteisölle. Militanttien toimien ei siis täydy eikä tule vedota identiteettiin liittyviin asioihin perusteluissaan. Toimet olisivatkin siis oikeutettuja tämän mukaan vain ja ainoastaan silloin, jos on olemassa suora nimenomainen uhka demokraattista prosessia vastaan. Identiteettiin vetoavat eksklusiiviset toimet eivät ole oikeutettuja. (Vinx, 2020. 693–694.)

Kolmantena kritiikkinä omalle teorialleen Vinx esittää Alexander Kirshnerin muotoileman argumentin. Kirshnerin teorian mukaan myös antidemokraattisilla ihmisillä on legitiimejä antidemokraattisiin asenteisiin liittymättömiä intressejä. Hänen mukaansa militanteilla toimilla on täten ainakin moraalista painoarvoa, sillä se sulkee pois legitiimejä ihmisten intressejä. Vinxin mukaan tämän kuitenkin kumoaa se, että militantit toimet eivät kohdistu yksilöihin suoraan, vaan poliittisiin ryhmittymiin. Militantit toimet kohdistuvat liikkeisiin, jotka ajavat antidemokraattisia tavoitteita, ja jättää antidemokraattiset yksilöt vapaiksi valitsemaan demokraattisia liikkeitä, jotka ajavat asioitaan. Tämä Kirshnerin vasta-argumentti kuitenkin selkeyttää sitä, että militantit toimet

---

²¹ Tämä on tietyllä tapaa yhteiskuntasopimuksellinen näkemys asiaan.

eivät voi kohdistua yksilöihin vaan ainoastaan ryhmittymiin, jotka ajavat antidemokraattisia tavoitteita. Myöskin ainoa peruste rajoittaa näitä liikkeitä on niiden antidemokraattiset tavoitteet. Mikäli militantin demokratian toimet rajoitetaan poliittisiin ryhmiin kohdistuviksi, korostaa se Vinxin mukaan demokratian inklusiivisuutta sen ollessa sitoutuneena yhtäläisen mahdollisuuden periaatteeseen sekä kaikkien hallittujen periaatteeseen. Tähän kantaan kuuluu se, että demokraattinen järjestelmä ylläpitää jatkuvaa tarjousta päätöksentekoon pääsemiseksi. (Vinx, 2020. 694–695.)

Seuraava ja neljäs vasta-argumentti koskee sitoumusta poliittiseen perustuslaillisuuteen. Vinx katsoo, että tämän näkemyksen mukaan hänen teoriansa siitä, että antidemokraattisuus ainoana syynä rajoittaa poliittisia oikeuksia on liian kapeakatseinen. Se ei siis oikeuta rajoittamaan tarpeeksi erinäisiä toimia suojellakseen tiettyjä oikeuksia. Tämän näkemyksen kannattajat penäävät Vinxiltä sitä, että miten hän oikeuttaisi muut perustuslailliset rajoitukset oikeuksien suojelemiseksi. Vinx kuitenkin huomauttaa, että oikeusvaltioon kuuluvat periaatteet ovat yhteensopivia hänen teoriansa kanssa. Hänen teoriansa mukaan antidemokraattiset liikkeet tulee kieltää demokraattisesta prosessista ja lopuille oikeuksille ja velvollisuuksille jää tila muodostua demokraattisesti. (Vinx, 2020. 695–696.)

Viides ja viimeinen kritiikki militantteja toimia kohtaan on se, että ne ovat liian alttiita väärinkäytölle ollakseen koskaan oikeutettuja. Vinxin mukaan voimme kuitenkin löytää turvakaiteet, joiden mukaan militantteja toimia voidaan käyttää. Ensimmäisenä hän mainitsee riippumattomien tuomioistuinten roolin militanttien toimien hyväksynnässä. Periaatteet, joiden mukaan antidemokraattisuus määritellään, tulee määrittää demokraattisen prosessin kautta oikeudellisen valvonnan tukemana. Toisena tukena on se käsitteellinen selvennys, että mikään muu syy kuin yhtäläisen osallistumisen periaatteen puolustaminen ei käy poliittisten oikeuksien estämisestä militanttein keinoin. Muu rajoittava toiminta ei ole militanttia demokratiaa lainkaan. (Vinx, 2020. 696–697.)

Se, että militantin demokratian toimet tulisivat olla ”viimeinen oljenkorsi” on Vinxin mukaan ongelma, koska usein silloin on liian myöhäistä ja toimien teho laskee. Vinxin mukaan hänen teoriansa vastaa tähänkin ongelmaan, sillä hänen mukaansa on oikeutettua puuttua antidemokraattisiin liikkeisiin, mikäli he eivät hyväksy vastavuoroista yhtäläisen mahdollisuuden periaatetta. (Vinx, 2020. 697.)

Vinxin mukaan haasteena hänen teorialleen on, että se saattaa toimia vain pienessä osassa tapauksia. Nämä tapaukset ovat niitä, joissa demokratia on hyökkäyksen alaisena, mutta sillä on tarpeeksi kansan tukea, jotta se voisi selvitä. On kuitenkin hyödyllistä miettiä näitä demokraattisen perustusteorian vuoksi, selventääksemme ajatuksiamme demokraattisesta yhteisöstä. (Vinx, 2020. 697.)

Mielestäni Vinxin teorian haasteena on, että poliittiset oikeudet täytyy jollain tavalla ansaita. Tämä on ongelma, sillä oikeuksista ajattelemme, että ne ovat ihmisellä alkuperin. Tämä juontuu siitä, että mikäli nämä oikeudet ovat universaaleja, täytyy ne olla kaikilla ihmisillä syntymästä asti. Jako siihen, että meillä olisi niitä oikeuksia, jotka täytyy hankkia oikein mielin ja niitä, jotka ovat meillä syntyjään on hankala perustella. Tarve tehdä tämä jako kumpuaa kuitenkin oikeuksien ”jälkeisistä” haasteista. Poliittisen osallistumisen rajoittaminen sillä, että poliittiset oikeudet täytyy hankkia kääntää asetelman pääläelleen: jotta voimme osallistua poliittisesti, meidän täytyy hankkia poliittiset oikeudet, mutta ennen kuin voimme osallistua, meillä täytyisi olla poliittisia oikeuksia. Vinxin argumentti on myös joka tapauksessa sisällöllinen. Mitä laskemme antidemokraattiseksi, se pyritään kieltämään. Poliittisten oikeuksien hankkiminen on siten kiinni siitä, mikä on antidemokraattista ja mikä ei. Haasteista huolimatta Vinx tarjoaa militantille demokratialle artikuloitun oikeutuksen. Vastavuoroisuus on jotain, mitä voimme vaatia demokraattiselta hallinnalta.

2.3 Yhteenvedo Rijkeman ja Vinxin argumenteista

Voisivatko Bastiaan Rijkeman ja Lars Vinxin argumentit tukea toisiaan? Olennaisesti vaikuttaa siltä, että molemmat puhuvat paljon samoista demokraattisista periaatteista ja niiden suojelusta. Molemmat painottavat esimerkiksi sitä, että sananvapautta ja poliittisen osallistumisen vapautta ei tule rajoittaa liian kevyin perustein. Vain konkreettinen uhka demokraattista päätöksentekoa kohtaan on riittävä peruste rajoittaa poliittisen osallistumisen mahdollisuutta. Teorioissa on huomattavaa päällekkäisyyttä, mutta myös joitain teemoja, jotka voivat tukea toisiaan.

Rijkeman muotoilemassa argumentissa päädytään erittelemään itsekorjaavaan demokratiaan kuuluvat kolme ydinperiaatetta. Sananvapauden ja tasavertaisen osallistumisen periaatteiden painottamisen lisäksi arviomenettelyn periaate on keskeinen Rijkeman argumentin osa. Arviomenettelyn kaltaiseen periaatteeseen myös Vinx ottaa osaltaan kantaa, pohtiessaan demokraattisen päätöksenteon eteen- ja taaksepäin tarkastelevaa luonnetta. Eritellessään demokraattisen päätöksenteon luonnetta Vinx painottaa kansalaisten tyytyväisyyttä demokraattista järjestelmää kohtaan. Hän tunnistaa tässä demokraattisen vastavuoroisuuden eteen ja taakse päin suuntaavan luonteen, jotka ovat olennainen osa päätösten legitimiyyttä. Rijkema taas tunnistaa demokraattisen itsekorjaavuuden mekanismin, jossa siinäkin on eteen ja taakse päin suuntaava olemus. Rijkema painottaa tosin tätä mekanismia päätösten korjaamisen mahdollisuuden kautta, sallien kuitenkin myös Karl Popperin kaltaisen eteenpäin empiirisiin perustein katsovan osan.

Rijpkeman teorian vahvuutena on sen kattava analyysi demokraattisesta itsesuojelusta. Hän ottaa kantaa konkreettisiin periaatteisiin ja tekoihin, jotka ovat vastoin näitä periaatteita. Tämän vuoksi Vinxin ajatuksia voi yhdistää Rijpkeman luomaan pohjaan. Vastavuoroisuuden periaatteen voisi lisätä Rijpkeman periaatteisiin siten, että vaatisi ehtona olevan, että demokraattisen tuloksen valossa kenellä tahansa osapuolella tulisi olla oikeus muodostaa enemmistö ja siten vaikuttaa päätöksiin. Mikäli argumentoimme itsekorjaavalle demokratialle vastavuoroisuuden periaatteen voisi argumentti kuulostaa seuraavalta.

Itsekorjaava vastavuoroinen demokratia koostuu kolmesta peruseriaatteesta:

- (1) Arviomenettelyn periaate, jonka mukaisesti demokraattiseen päätöksentekoon kuuluu mahdollisuus päätösten uudelleenarviointiin seuraavissa vaaleissa. Näissä vaaleissa tulee hyväksyä vastavuoroisuus, eli se, että vaalien tuloksen mukaisesti valta voi vaihtua.
- (2) Poliittisen osallistumisen periaate, jonka mukaisesti mikä tahansa liike saa muodostua poliittisesti ajamaan asiaansa. Vastavuoroisesti mitään poliittista liikettä ei saa kieltää ajamasta asioita, mikäli ne kunnioittavat tätä samaa muiden osalta.
- (3) Sananvapauden periaate, jonka mukaisesti mitään puhetta ja poliittista julkista osallistumista ei saa rajoittaa, mikäli tämä ollaan vastavuoroisuuden periaatteen mukaisesti valmiita sallimaan myös muille.

Rijpkeman argumentti lisättyinä Vinxin vastavuoroisella demokraattisella yhteiskuntasopimuksella mielestäni tarkoittaa itsekorjaavan demokraattisen järjestelmän toimintoja. Mikäli vastavuoroisuutta painotetaan avoimesti, säästää se argumenttia sen väärinkäytöksiltä. Esimerkiksi poliittisen osallistumisen kohdalla voi olla epäselvää, että mikäli vastavuoroisuudesta ei lausuta mitään, voidaan olla hatarammalla pohjalla siinä, että mitkä poliittiset liikkeet olisi sallittua kieltää. Tämän lisäksi on huomattava, että mikäli vastavuoroisuutta painotetaan suhteessa itsekorjaavan demokratian periaatteisiin, ei vastavuoroisuutta tarvitse vaatia muilta poliittisilta liikkeiltä. Itsekorjaava demokratia asettuu siten poliittisten osapuolten ”väliin” ja se on helpommin hyväksyttävissä.

Toisaalta täytyy kuitenkin muistaa, että mikäli yhdistää kaksi argumenttia, voi niiden ongelmat myös kasautua. Vasta-argumentti Vinxille siitä, että oikeudet täytyisi jotenkin hankkia, voidakseen osallistua päätöksentekoon, voi myös murentaa pohjaa Rijpkeman argumentilta. Toisaalta vastavuoroisuuden on oltava jollain tapaa läsnä myös Rijpkeman erittelyssä, sillä jostain poliittisen osallistumisen oikeudet myös muodostuvat. Mielestäni argumenttien yhdistäminen on kuitenkin hedelmällistä ja tarkoittaa militantin demokratian oikeutusta.

3. Militantin demokratian oikeuttamisen ongelmia

Militantti demokratia ei ole säästynyt kritiikiltä. Niin elitismin, antidemokraattisuuden kuin myös mielivaltaisuuden on nähty vaivaavan militanttia demokratiaa ja sen oikeuttamista. Seuraavaksi esittelen muutaman keskeisimmän kritiikin militanttia demokratiaa kohtaan. Näiden ohessa esitän myös vastauksia sekä Bastiaan Rijpkeman esittämän itsekorjaavan demokratian että Lars Vinxin demokraattisen yhteiskuntasopimuksen argumenttien valossa.

3.1 Pragmaattinen ongelma

Pragmaattinen ongelma militantille demokratialle ja sen oikeutukselle tulee nimensä mukaisesti käytännöstä. Toimiiko militantit demokratiaa rajoittavat toimet vai saavatko antidemokraattiset liikkeet lisää pontta liikkeisiinsä? Tätä teemaa Bastiaan Rijpkema on käsitellyt kirjassaan ”Militant Democracy”. Pragmaattisten ongelmien oletuksena on hypoteesit siitä, että mikäli esimerkiksi poliittinen liike kielletään, perustaisivat he uuden liikkeen ja siten militantit toimet jäisivät tehottomiksi.

Pragmaattista ongelmaa on tutkittu empiirisesti. Niin Turkissa, Tšekissä, Espanjassa kuin Belgiassakin on tutkittu puolueiden kieltojen vaikutuksia. Empiirisen tutkimuksen konsensusena vaikuttaa olevan se, että puolueiden kiellot näyttävät toimivan ja ne johtavat poliittisten liikkeiden maltillistumiseen. Demokratialla on myös itsessään vaikutusta: antidemokraattiset liikkeet vaikuttavat muuttuvan automaattisesti demokraattisemmiksi, kun ne osallistuvat demokraattiseen päätöksentekoon. Toimet antidemokraatteja vastaan ovat myös tehokkaampia, mikäli inklusiivisia toimia yksilöiden integroimiseksi takaisin järjestelmään tehdään samanaikaisesti. Militantilla demokratialla voi olla myös sosiologisia, ”demokratisoivia” vaikutuksia. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että mikäli militantteja toimia on kirjattu lakiin, ennaltaehkäisee se antidemokraattisten liikkeiden syntymistä, sillä he tietävät jo alun perin, että he eivät ole toivottuja. (Rijpkema 2018, 97;100-101.)

Pragmaattisten ongelmien empiirinen tutkiminen on kuitenkin rajoittunut lähinnä Eurooppaan. Tapaukset toisaalla, kuten Afrikassa antavat meille jonkun verran empiiristä tietoa riskistä, missä militantteja keinoja käytetään väärin. Itä-Euroopan demokratisoituminen kylmän sodan jälkeen on sekin osaltaan tarjonnut politiikan tutkijoille näkökulman siitä, että miten militantin demokratian toimia käytetään entisen hallinnon tukijoiden hillitsemiseksi. Pragmaattisten toimien arvioimiseksi tulisi saada laajalti tietoa myös Euroopan ulkopuolelta. (Rijpkema 2018, 101-103.)

3.2 Onko militantti demokratia itse antidemokraattinen?

Carlo Accetti ja Ian Zuckerman artikkelissaan ”What’s Wrong With Militant Democracy?” (2016) kritisoivat militantin demokratian oikeutusta. Haasteena militantille demokratialle on se, että sen oikeuttamia toimia voitaisiin käyttää väärin ilman aitoa antidemokraattista uhkaa. Heidän mukaansa militantin demokratian käsitteellinen kehikko ei vastaa tähän haasteeseen. Militanttia demokratiaa ei voi siis heidän mukaansa oikeuttaa, sillä pitkällä aikavälillä se tuottaa suuremman riskin, että sitä käytetään väärin kuin oikein.

Haaste siitä, että militantteja toimia käytetään väärin on mielestäni aiheellinen. On syytä tarkastella militantin demokratian toimia mahdollisimman kriittisesti, sillä sen tarkoituksena on rajoittaa yksilöiden demokraattisia perusoikeuksia. Kritiikkiin kykenee kuitenkin vastaamaan niin George Van den Berghin itsekorjaavan demokratian kuin myös Lars Vinxin demokraattisen yhteiskuntasopimuksen valossa.

Itsekorjaava demokratia tarkoittaa militantin demokratian käsitteellistä kehikkoa siten, että se argumentoi kolmen ydinperiaatteen kuuluvan itsekorjaavuuden mekanismin toteutumiseen. Itsekorjaava demokratia tarvitsee osallistumisen vapautta, poliittisen kilpailun vapautta sekä sananvapautta. Näiden periaatteiden kuuluessa itsekorjaavan demokratian ytimeen, on militantit toimet oikeutettuja näiden ollessa uhattuna. Siten mittari puuttumiselle löytyy konkreettisista uhista periaatteita kohtaan. Ja mikäli näiden arviointi hoidetaan asianmukaisella tavalla (Rijpkeman mukaan puolueettomalla tuomioistuimella ja syyttäjänlaitoksella) sinänsä uhkaa autoritäärisestä väärinkäytöstä ei ole.

Lars Vinxin demokraattisen yhteiskuntasopimuksen kautta voidaan ajatella, että on oikein rajoittaa poliittisia liikkeitä, jotka eivät hyväksy vastavuoroista demokraattista yhteiskuntasopimusta. Voidaan siis ajatella, että vastavuoroisuuden periaatteen kunnioittamatta jättäminen on vallankäyttäjistä riippumaton syy puuttua antidemokraattisen liikkeen toimintaan. Vinxin argumentti on laajemmin oikeutus militantille demokratialle, eikä oikeastaan tarjoa konkreettisia käytännön periaatteita, joiden mukaan ohjeet toimia ei-autoritäristisesti olisi mahdollista. Kuitenkin voimme tavallaan soveltaa tähän Van den Berghia siten, että vastavuoroisuuden periaatteen rikkoja pyritään osoittamaan mahdollisimman objektiivisin institutionaalisin ratkaisuin.

3.3 Alistamattomuuden ongelma

Anthoula Malkopoulou ja Ludvig Norman artikkelissaan ”Three Models of Democratic Self-Defence: Militant Democracy and Its Alternatives” (vuosi), esittävät militantille demokratialle kritiikkiä sen elitistisyydestä. Heidän huomionsa mukaan sosiaalinen militantin demokratian malli on jäänyt keskustelussa vähemmälle huomiolle. Sosiaalinen militantin demokratian malli on pähkinänkuoressa malli, jossa demokratian hajoamista vastaan kamppaillaan aktiivisin sosiaalisin toimin rajoittavien ohella tai sijaan. Aktiiviset toimet tulisi kohdentaa nimenomaisesti sosiaalisen koheesion parantamiseen. Heidän mukaansa tämä toiminta kunnioittaisi paremmin *alistamattomuuden periaatetta*²². Alistamattomuus kirjoittajille merkitsee sitä, että esivalta pidättäytyy hallitsemasta kansalaisia ja heidän mielipiteitään turhaan. (Malkopoulou & Norman 2018, 443.)

Malkopouloun ja Normanin mukaan nykyään voidaan puhua uusmilitantista demokratiasta. Tällä he tarkoittavat akateemisia keskustelijoita, joka argumentoivat militantin demokratian normatiivisten perusteiden alueella. Heidän mukaansa heidän argumenteistaan paistaa kuitenkin piilevä elitismi, jota pyritään kuitenkin muun muassa sananvapauden ja mielipiteenvapauden kohdalla tarkasti välttämään. Heidän argumenteistaan näkyy myös epäluottamus kansalaisia kohtaan. Kirjoittajien mukaan kansalaiset nähdään passiivisina toimijoina, joita täytyy suojella agitaatiolta. Perustavana oletuksena on myös antidemokraattisen liikkeen poliittisten pyrkimysten muodostama ”tilanteen erityislaatuisuus”, joka oikeuttaa puuttumisen. (445-446.)

Malkopouloun ja Normanin oma argumentti ei kiistä tarvetta demokraattiselle itsesuojelulle, mutta kiistää perusteet ulossulkeville militanteille toimille alistamattomuuden periaatteen nimissä. Heidän mukaansa militantit toimet ja niiden oikeutus, kuten puolueiden kiellot, ovat kyseenalaisella pohjalla. Pääosin heitä hiertää se, että militantin demokratian toimet ovat ristiriidassa alistamattomuuden periaatteen kanssa. Alistus on heille tilanne, jossa toimijalla on valta puuttua toisen ihmisen toimintaan mielivaltaisin perustein. Alistamattomuus on alistuksen puuttumista. (446-448.)

Malkopouloun ja Normanin argumentti jää kuitenkin ponnettomaksi. He ovat oikeassa siinä, että on syytä kiinnittää huomiota siihen, mitä on demokraattinen inkluusio ja millaisilla toimilla ja järjestelmällä edistetään poliittisen yhteisön koheesiota. Tämä on merkittävää demokraattisen turvallisuuden lisäksi varmasti monen muunkin hallintotavan toimivuuden kannalta tärkeän asian kannalta. Alistamattomuuden periaatteessa on nähdäkseni kuitenkin vähintään episteeminen

---

²² eng. *Principle of nondomination*

ongelma. Emme voi tietää, että mikäli toimintamme perustuu militanttien toimien kiistämiseen ja demokraattisen koheesion vaalimiseen, voimmeko päätyä silti tilanteeseen, jossa antidemokraattinen liike valtaa demokraattisen järjestelmän. Tässä tilanteessa voimme katsoa alistamattomuuden periaatteen kääntyneen itseään vastaan. Antidemokraattinen liike kannattaa huomattavamman syväluotaavampaa alistamista kuin militantti demokratia. Vastakkain ovat käytännössä se, että kenelläkään kansalaisella ei ole enää päätäntävaltaa niihin päätöksiin, jotka heihin itseensä kohdistuu ja se, että vain joidenkin poliittisen osallistumisen oikeuksia rajoitetaan.

Alistamattomuutta pidetään keskustelussa jo valmiiksi ideaalina, jota peilaten militantteja toimia tulisi suunnitella ja oikeuttaa. Tämän vuoksi ei mielestäni voida sanoa, että militantin demokratian keskustelu alistamattomuudesta on elitististä ja puutteellista, vaikka ne olisivat olleet alun perin lähtökohtina. Myöskään ei voida sanoa, että se perustuisi mielivaltaisuukselle. Esimerkiksi Bastiaan Rijpkeman argumentissa otetaan huomioon konkreettisesti se, mikä on näyttöä siitä, että toimet ovat vastoin itsekorjaavan demokratian periaatteita. Ja tarjotaan myös tuomioistuinjärjestelyä, joka mahdollisimman puolueettomasti tätä näyttöä arvioi. Mielestäni Malkopoulou ja Norman argumentoivat hieman asian ohi päätellessään, että alistamattomuuden periaatteen vuoksi demokratia ei saisi muuttua militantiksi kieltämällä esimerkiksi puolueita. Heidän esiin tuomansa koheesioimet ja demokratiaa tukevat toimet täytyy siis ottaa huomioon, mutta ne eivät ole tarpeeksi kiistämään militantin demokratian oikeutusta itsessään.

Lopuksi

Tässä tutkielmassa olen esitellyt argumentteja demokraattisen itsesuojelun ja militantin demokratian oikeuttamiselle. Demokraattisen itsesuojelun ajatus on ollut esillä muillakin kuin suoraan militanttia demokratiaa ajatelleilla. John Rawls sekä Karl Popper tarjoavatkin laajan näkemyksen siitä, mitä demokratia on ja minkälaiset periaatteet sitä määrittävät. Heidän vastauksensa militantin demokratian oikeutukselle jää kuitenkin kapeaksi, sillä demokraattinen itsesuojaus ei ole heidän keskeisiä aiheitaan vaan, kuten sanottua, osa laajempia näkemyksiä.

Lars Vinx esittää militantin demokratian oikeutukselle suhteellisen perustellun argumentin. Hänen näkemyksensä siitä, että demokratiaan voisi sisällyttää vastavuoroisuuden periaatteen ja siten saada kaikki hyväksymään demokraattisen järjestelmän peruspiirteitä oikeuttaisi militantin demokratian toimet. Heikkoutena on se, että Vinxin näkemyksen mukaan poliittiset osallistumisoikeudet täytyy ansaita kunnioittamalla demokraattisia pelisääntöjä. Niin poliittisiin kuin muihinkin oikeuksiin kuuluu ajatus siitä, että ne ovat yksilöillä jo valmiiksi, eikä niitä kuulu ansaita tietyillä mielipiteillä.

Jos asetamme ehtoja oikeuksien saavuttamiseksi, on se vastoin oikeuksien ydinidea. Poliittisten oikeuksien taustalla on universalistinen käsitys siitä, että olemme kaikki perustavanlaatuisesti samanlaisia ja siten meillä on oikeus niihin asioihin, jotka määrittävät elämämme perusedellytyksiä. Poliittisen osallistumisen oikeudet voidaan nähdä lukeutuvan universalistisiin oikeuksia. Vinxin argumentti on on tämän ajatuksen sivuuttamisesta huolimatta mielenkiintoinen ja valaisee sitä, minkälaisen ehtojen valossa militantti demokratia etsii oikeutustaan.

Bastiaan Rijpkeman argumentti itsekorjaavasta demokratiasta on laaja katsaus siihen, miten demokratian mekanismit voivat niiden puolustamisen merkeissä tarjota militanteille toimille oikeutuksen. Rijpkeman mukaan demokratiaan liittyy itsekorjaava mekanismi, joka mahdollistaa demokraattisten päätösten ja niiden seurausten tarkastelun sekä muuttamisen tulevaisuudessa. Mikäli tämä mekanismi tuhottaisiin, ei olisi mitään takeita siitä, millaisia päätöksiä poliittinen järjestelmä tuottaisi. Itsekorjaavaa mekanismia tulee siis suojella antidemokraateilta. Arviointimenettelyn periaate, oikeus poliittiseen osallistumiseen sekä sananvapauden periaate ovat itsekorjaavuuden perustana. Näiden kaikkien täytyy toteutua, jotta demokratiaa voidaan kutsua itsekorjaavaksi. Vastoin taas näiden periaatteiden kieltäminen tai niiden kaventaminen voidaan katsoa hyökkäykseksi demokratiaa kohtaan. Näiden hyökkäysten estämiseksi on oikeutettua käyttää militantteja toimia.

Vaikka sekä Vinxin että Rijpkeman argumentit vastaavat hyvin kritiikkiin, on oikeutus militantille demokratialle vielä hataralla pohjalla. Vinxin olennaisena ongelmana on ajatus oikeuksien hankkimisesta. Järjestelmä, jossa tietyt oikeudet täytyy hankkia mielipitein, puuttuu mielipiteenvapauden periaatteeseen. Sellaista järjestelmää on hankala oikeuttaa. Rijpkeman kattavan argumentin haasteet liittyvät samoihin teemoihin. Itsekorjaavan demokratian kohdalla yksilön täytyy myös hyväksyä se, että itsekorjaavuus on jotain arvokasta. Jos yksilö ei tätä hyväksy, poliittisia oikeuksia on argumentin mukaan oikeutettua rajoittaa. Argumentit vastaavat kuitenkin hyvin arvosteluihin militantin demokratian antidemokraattisuudesta ja alistavasta luonteesta.

Pyrkimyksenäni oli tutkielmassa yhdistää Vinxin ja Rijpkeman argumentteja. Mielestäni Vinxin vastavuoroisuus on osaltaan hedelmällinen näkemys. Mikäli vastavuoroisuuden vaatimuksen lisää Rijpkeman itsekorjaavan demokratian periaatteisiin, muodostaa se tarkemman näkemyksen militantin demokratian oikeutuksesta. Vastavuoroisuus tarkoittaisi sitä, että poliittisten osapuolien täytyisi tunnustaa järjestelmän periaatteet vastavuoroisesti. Vinxin argumentti siitä, että osapuolten täytyisi tunnustaa toisilleen oikeus hallita vaihtuisi siihen, että osapuolten täytyy hyväksyä vastavuoroisesti itsekorjaavuuden periaatteet demokraattisessa järjestelmässä. Tämä voisi mahdollistaa laajemman mielipiteenvapauden.

Periaatteet myös tarkentuvat, sillä vastavuoroisuus tarkentaa sitä, mitä periaatteet saattavat vaatia ollakseen vielä selkeämpiä. On kuitenkin vielä epäselvää, miten mielipiteenvapaus ja sananvapaus liitetään oikeutettuihin militantin demokratian toimiin. Nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa, jossa demokraattiset käytännöt ovat uhattuina, poliittisten oikeuksien ja militantin demokratian toimien tutkiminen on äärimmäisen tärkeää.

Kirjallisuus

Helin, S. & Hämäläinen, V-P., (8.5.2025). Tällainen on puolueeksi palaava Sinimusta liike. Yle.

[Tällainen on puolueeksi palaava Sinimusta liike – nollalinja maahanmuuttoon, johdossa rikostuomioita | Uutiset | Yle](#)

Invernizzi Accetti, C., & Zuckerman, I. (2016). What's Wrong with Militant Democracy? *Political Studies*, 65(1), 182-199. <https://doi.org/10.1177/0032321715614849>

Issacharoff, S. (2007). Fragile Democracies. *Harvard Law Review*, 120(6), 1405–1467.

Jussila, J. (8.5.2025). Saksan tiedustelupalvelu keskeyttää AfD:n luokittelamisen ääri-oikeistolaiseksi. *Helsingin Sanomat*. [Saksan tiedustelupalvelu keskeyttää AfD:n luokittelamisen ääri-oikeistolaiseksi | HS.fi](#)

Kelsen, H. (2006) *Verteidigung der Demokratie: Abhandlungen zur Demokratietheorie*. Mohr Siebeck.

KHO: Fasistisen ja rassistisen sinimustan liikkeen puolueräkisteröinti on purettu (23.4.2024): Yle. <https://yle.fi/a/74-20085074>

Kirshner, A. S. (2014). *A Theory of Militant Democracy: The Ethics of Combatting Political Extremism*. Yale University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt5vkwpg>

Lagerspetz, E. (2009). *Oikeusajattelun vuosisata*. Areopagus.

Lagerspetz, E.. (2024). *Itsemäärääminen ja valta: kirjoituksia poliittisesta filosofiasta*. Gaudeamus.

Loewenstein, K. (1937). Militant Democracy and Fundamental Rights, I. *American Political Science Review*, 31(03), 417-432.

Malkopoulou, A., & Norman, L. (2017). Three Models of Democratic Self-Defence: Militant Democracy and Its Alternatives. *Political Studies*, 66(2), 442-458. <https://doi.org/10.1177/0032321717723504>

Müller, J.-W. (2014). Who Is the European Prince? A More or Less Machiavellian Meditation on the European Union. *Social Research*, 81(1), 243–267. <https://www.jstor.org/stable/26549609>

Popper. (1963). *Open Society and Its Enemies*. Princeton University Press.

Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Belknap Press of Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674042605>

Rocheleau, J. (2011). Proceduralism. In: Chatterjee, D.K. (eds) Encyclopedia of Global Justice. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-9160-5_367

Saksan kotimaantiedustelu on luokitellut Vaihtehto Saksalle -puolueen äärioikeistolaiseksi ryhmäksi. *Helsingin Sanomat*, 2.5.2025. [Saksan kotimaantiedustelu on luokitellut Vaihtehto Saksalle -puolueen äärioikeistolaiseksi ryhmäksi | HS.fi](#)

Vinx, L. (2020). Democratic equality and militant democracy. *Constellations.*, 27(4) 685–701. <https://doi.org/10.1111/1467-8675.12467>

Vinx, L. (2025). Carl Schmitt. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2025 Edition), Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.), <https://plato.stanford.edu/archives/spr2025/entries/schmitt/> [Haettu: 12.5.2025]

What the election of Donald Trump says about democracy globally. Cornell University. (7.11.2024) <https://as.cornell.edu/news/what-election-donald-trump-says-about-democracy-globally>

Woodward, C. (7.11.2024). Trump has vowed to shake some of democracy's pillars. Associated Press. <https://apnews.com/article/trump-democracy-2024-election-harris-votecast-4bf1465b465ea1da92fb7474f2f9becd> [Haettu: 3.4.2025]